Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-нэй гарана | № 12 (16235) | 1983 оной январиин 15, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

АМЖАЛТА ТҮГЭС АЛХАМААР

Шэнэ, 1983 он өөрынгөө түрүүшын үдэрнүүдые һубалан тоолоһоор хоёр долоон хоног үнгэрбэ. Юрын бэ- өөр өөрын онсо шэнжэтэй үдэрнүүд. Юуб тэхэдэ, эдэ рнүүдээр түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй эгээл дундахи, шиидхэхы жэл эхилнэ.

эдэ үдэрнүүдтэ бидэ хуушанайхяараал завод, фабри- уудайнгаа цехтэ ерэжэ, танил болоһон станогтоо жаг- абди, шахтын гүн руу оронобди, шэдитэ локомотивуу- жолоодон, шэнхинээтэ замда гаранабди... Хуу булта шан лэ шэнги аад, ямаршьеб шэнэ шэнжэтэйл.

шэнэ юуншьеб сэдьхэлэймнай гүн соо, ажабайдалаймажалаймнай хүсэтэ аялга соо бии болонхой. Энэ хаажабайдалаа улам баян дэлгэр, Эхэ ороноо улам хүтүгэлдэр болгохо гэһэн хүн бүхэнэй хүсэл эрмэлзэл на. Шэнэ жэлдэ хүн бүхэн, коллектив бүхэн, ажахы- й һалбари бүхэн урдынхиһаа үшөө ехэ, үшөө харюутатай уялгануудые абана. Энэ хадаа гансашье ажалаа дадхан, үйлэдбэриеэ үргэдхэхэ гэһэн бэшэ, харин ур- табиһан түсэб, уялгануудаа дүүргэхын түлөө эгээл нуу зохид онол аргануудые хэрэглэхэ гэһэн зорилго.

нгэрэгшэ жэлдэ республикымнай ажалшад нилээд ам- ата туйлаа. Промышленна продукци худалдаха түсэб ,4 процент, нормативна сэбэр продукциин түсэб 101.4 цент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 101.6 про- т бэелүүлэгдэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлэй, мүн арбан эдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй түсэб бо- социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэһэн нм түрүү коллективүүд республика доторнай олон. энэй тоодо Джидакомбинат, «Татарский ключ» карье- правлени, Тимлюйн цементын ба асбоцементнэ зүйл- дэй заводуудые, Итанцын, Хурамхаанай леспромхо- дые нэрлэлтэй.

ңгэрэгшэ жэлдэ бүтээн гаргагдадаг продукциин шаые һайжаруулгада илангаяа ехэ анхарал хандуулаган байха юм. Тиигэжэ эрхим шанартай продукци гар- а 1981 онойхиһоо 2.9 процентээр дээшэлээ. Продук- н шанар дээшэлүүлхэ талаар Улаан-Үдын уран һай- ай зүйлнүүдэй ба гар бэлэгүүдэй туршалгын заводой, ни сэмбын комбинадай, «Электромашина» ба Тим- н цементын заводуудай коллективүүд эрхим амжал- туйлаба.

Үрэн түрынгөө байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта о зорюулагдаһан габшагай ажалай вахтанууд манай ршадта материальна үйлэдбэриншье, үзэл суртала- , оюун бодолойншье талаар туйлай ехэ дэбжэлтэ үгөө. СС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов нэ жэлэй урда тээхэнэ үгэ хэлэхэдээ, ССР Союзай гуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулан түсэб болон ануудаа дүүргэһэн, үлүүлэн дүүргэһэн ажалай түрүү- лдэ гүнзэгы ехэ баясхалан хүргөө һэн. Тэрэ мүры- нэй дүнгүүдые гүнзэгыгөөр шүүмжэлэн хаража, ам- тата хэрэгүүдыень энэ жэлдэ саашань үргэлжэлүүл- мнай парти бидэнние уряална.

Амжалта туйлалтануудай хэды ехэ байбашье, али олон рта бидэ һанаһандаа хүрэмөөр ажаллажа, сагай эрил- э харюусама амжалта туйлажа үшөөл шадаагүйбди. гэжэ, жэшээнь, союзна мэдэлэй промышленностиин об продукци худалдалгаар 98.8 процентдэ, ажалай эсэ дээшэлүүлгээр 98,9 процентдэ хүргэгдэһэн бай- Холбооложоной нүүрһэнэй уурхай, Гусиноозерскын ста, Цининканай прииск, Сэлэнгын ЦКК, «Бурятферм» нэгэдэл, Хоринн леспромхоз, Байгалай модоной за гэхэ мэтэшэлэн гээгдэлдэ ороһон предприятинуудүшөөл олон.

дэ гээгдэлнүүдэй ушар шалтагаануудые мүнөө жэлэй үүшын үдэрнүүдһээ элирүүлжэ, дары усадхаха хэмнүүдые абаха шухала гээшэ. Машина, техникээ бү- тэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ, материальна нөөсэеэ ашаг тэйгөөр хэрэглэхэ байна. Мүн тиихэдэ алмалта, арь- алтын түлөө тэмсэхэ, ажалай бүхы участогуудта жу- шангадхаха эрилтэ табигдана.

Һапдан гараһан энэ жэлые габшагай ажалай жэл бол- о гэһэн эдэбхи үүсхэлнүүд олон. Тэдэнние коллектив энэй мүнөө абажа байһан тодорхой социалис уялга- д гэршэлнэ. Тиин мүнөө тэдэ уялгануудые дүүргэ- түлөө тэмсэл эхилбэ бшуу. Энэ тэмсэлые заатагүй өөнһөө, удааран, унжагайрангүй, жэлэй утада найгүй, түрүүшын үдэрһөө бэелүүлжэ эхилхэ шухала.

ндэ арадай ажахын гол һалбаринуудай хүдэлмэри- эй үмэнэ илангаяа харюусалгатай зорилго табигдана. хтёрнууд, жэшээнь, малталгынгаа техникые һайнаар элгэхэ, гараар хэгдэдэг хүндэ ажалые оньһожоруулха на. Түмэр замшад локомотив, вагонуудай заһабари- ашаалалга-буулгалгада зогсодог сагые бага болгохо, дэ ашаата, утадхагдаһан поезднуудые олоор ябуул- р уялгалагдана. Энергетигүүд бүхы оньһон аппарату- а жэншэдгүй һайнаар хүдэлгэжэ, бүхы арадай ажа- э электрын элшэ хүсөөр таһалгаряагүйгөөр хангаха оно.

Капитальна барилгадахи мүнөө үеын байдал тон зүб га шүүмжэлэлдэ оропо. Тиимэһээ барилгашадай үмэнэ лангаяа ехэ, илангаяа харюусалгатай зорилгонууд та- дана гээшэ. Дүүргэгдээгүй барилгануудые үсөөрүүл- барилгын материалнуудай промышленностиин хүдэлэние һайжаруулха шухала. Мүн барилгашад, захил- хоёрой харилсаа, барилгын талмэй дээрэхи хүдэл- иин эмхидхэлые нарижуулха хэрэгтэй.

Тодорхой шанга түсэбүүд болон уялгануудые дүүргэ- н тула нарин эмхидхэл, үндэр эдэбхи үүсхэл, орол- го хэрэгтэй бшуу. 1983 оной гүрэнэй түсэбые сүм ргэхын тула ажалшадай эдэбхи үүсхэл бадаргаха, хүн энэй, коллектив бүхэнэй ажалай эмхидхэлые эрид жаруулха шухала гээд түрэл партимнай заана. Энэ бхи үүсхэлые, ажахын, партийна болон ниитын органай эмхидхэлэй, ударидахы хүдэлмэрине ганса үйбэриин асуудалда зорюулха бэшэ, мүн хүмүүжүүл- хэрэгтэ заатагүй хандуулха шухала гээшэ.

Партиин уряагаар, ниислэл хотын түрүү коллективүүүүсхэлээр эхилһэн журам шангадхахын, ажалай эм- хэл һайжаруулхын, түсэбэй дүүргэлтын түлөө харюу- га дээшэлүүлхын, үшөө бии байһан хойрог ябадалнуу- усадхахын түлөө хүдэлөөе манайшье республикын лша коллективүүд халуунаар дэмжэбэ. Улаан-Үдын ационно, судна бүтээлгын, «Теплоприбор» заводууд, ин сэмбын, мебель хэдэг, модо болбосоруулдаг комбиууд, локомотивна депо, 1-дэхи автобаза гэхэ мэтэ ллективүүд энэ талаар мүн лэ үүсхэл гарган, өөр ын социалис уялгануудые абаһан байна. Үнэн сэхэ, үү үзэл бодолтой хүдэлмэришэд ажалай ба ниитын ам нарижуулхын, хойрог залхуу, хомхой хобдог за- ашуулай амые татахын түлөө тэмсэл эхилбэ.

үрэл Коммунис партимнай ноябриин (1982 он) Пле- бултанаймнай урда урма зориг бадаруулма зорилгодые табижа, шэнэ жэлдэ шэнэ амжалтануудые туй- жаргалта ерээдүй тээшэ үшөө нэгэ асари ехэ алхам байһандамнай найдаһанаа мэдүүлбэ бшуу.

рагшаа, нүхэд, амжалта түгэс алхамаар!

АЖАЛАЙ ЖУРАМ ШАНГАДХАХА

сэгэлдэр, Ажалай Улаан ай ордено Гүрэнэй Хо- Намсараевай нэрэмжэтэ ряад драмын академиче- театрай ордон соо Улаан- н партийна, профсоюзай, сомолой организацинуу- ажалша коллективүү- түлөөлэгшэдэй суглаан обо. «Ажалай болон үй- бэриин журамые саашаь бэхижүүлхын түлөө хү- оо дэлгэрүүлхэ талаар гоой партийна, профсоюзай, сомолой организацинуу- ажалшадай коллективүү- бэелүүлхэ зорилгонууд ай» элидхэл КПСС-эй ан-Үдын горкомой нэгэдэ- секретарь А. М. Беляков э.

Энэ асуудал зүбшэн хэл- гэдэ прибор бүтээлгын үй- бэриин нэгэдэлэй генера- а директор И. С. Мед- ев, Ажалай Улаан Тугай ордено авиационно заводой партийна комитедэй секретарь **В. К. Агалов**, барилга-хабсаралгын нэгэдэхи управлениин штукатурщигуудай бригадир **Л. Н. Кузнецова**, М. И. Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой машинист **С. С. Бадмажапов**, судна-бүтээлгын заводой профкомой түрүүлэгшэ **М. Н. Балдынов**, «Теплоприбор» заводой токарьнуудай бригадын бригадир **К. И. Матвеев** гэгшэд хабаадаба.

Тус суглаанда КПСС-эй обкомой секретарь **Л. В. Потапов** хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

Һүүлдэнь суглаанда хабаадагшад ажалай ба үйлэдбэриин жаяг заршамые бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн **хандалга бэшэг баталан абаа.**

Республикымнай ажалай үдэр

ЭРШЭМТЭЙГЭЭР

Улаан-Үдын вагонно депогой коллектив үнгэрһэн жэлэй туршада үйлэдбэриингөө баазые нилээд үргэдхэһэн байна. Тусхайлбал, вагонуудай автотормозно түхеэрэлгэнүүдые заһабарилдаг цех нарижуулан оньһожоруулагдаа, үйлэдбэриин техническэ таһагай байшанда капитальна заһабарилга хэгдээ. Тиихэдэ урдань хүдэлмэришэд вагоной дотор талын хүдэлмэринүүдые жэлэй ямаршье сагта ото газаа хэдэг һаа, мүнөө вагонуудай ороод байха дулаан ангар соо хэдэг болонхой. Ингэжэ вагон заһабарилагшадай ажалай эрхэ байдал эрид һайжарһан байха юм. Мүнөө үеын үйлэдбэриин эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама ажалайнь эрхэ байдалһаа хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ дээшэлээ, хүдэлмэриинь шанар һайжаранхай. Тиигэжэ энэ коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбүүдые сүм дүүргэжэ, СССР оронойнгоо 60 жэлэй алдарта ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаһан байна.

Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө түсэбүүдэй дүүргэлтэдэ бусадһаа ехээр хубитаяа оруулжа байһан ажалай түрүүшүүлые дурдамаар. Ажалай ветеран, шадамар бэрхэ слесарь П. В. Клемичев, Октябриин революциин, Ажалай Алдар Солын III шатын орденуудай кавалер, коммунис ажалай ударник вагонуудые шалгагша Б. С. Котов, ажалай ветеранууд Н. Г. Мальцев, Е. А. Веселова гэгшэд эндэ ехэ габьяатай. Тиихэдэ халаан бүриингөө даабарине 120 процент алдангүй дүүргэдэг токарь, коммунист В. П. Ульяненкын габшагай ажал бусадта ёһотой жэшээ болонхой.

М. СУТУРИН.

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХЭ

Үнгэрһэн жэлдэ Зэдын районой Ториин совхозой һү һаалиин фермэнүүдэй һаалишад, үхэршэд эршэтэйгээр ажаллаһан байна. Ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгөөр Хулдаадай һү һаалиин фермын түрүү һаалишан А. Ф. Бекетова илажа гараа. Тэрэ һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 147 процент дүүргээ гэхэ гү, али бүхыдөө 538 мянган центнер һү абаа. Энэнь үнеэн бүридэ тоолоходо, 2690 килограмм болоно.

Аграфена Федоровна мал ажалда хорёод гаран жэлэй туршада хүдэлжэ, нилээд дүршэл шадабаритай болонхой. Тэрэ даалгагдаһан ажалдаа хододоо эзэн ёһоор хандадаг, арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэн хүдэлдэг, залуу һаалишадта зүбшэл заабари хэлэжэ үгэдэг хүн юм.

Ажахын суута һаалишан коллектив дотороо хүндэтэй, олохон хүнэй һурган хүмүүжүүлэгшэ болоно. Тэрэ өөрынгөө ажал хараад ябадаг бэшэ, мүн ниитын хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадалсадаг байна. Аграфена Федоровна Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутатаар һунгагдаһан юм. Мүнөө нютагайхидынь тэрэнние сельскэ Соведэй депутатаар һунгаа. Малшан эхэнэр нүхэдэйнгөө найдалые харюулхые оролдожо ябадаг юм.

Нүхэр Бекетовагай туйлаһан амжалтые гүрэн түрэмнай үндэрөөр сэгнэнхэй.

Мүнөө дүршэлтэй һаалишан энэ жэлэй үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ, даалгагдаһан малайнгаа ашаг шэмые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсөөрөө оролдожо ябана.

В. ШАРАПОВ,
манай штатнабэшэ корр.

ТОШО ХАЛЯАНАБДИ

Бүри үнгэрэгшэ декабрь һарын 20-доор манай оньһожоруулагдаһан отрядайхид Зэдэ гол дээрэ СНП-70 түхэлэй нэгэ бүлүүр станци тодхожо, соолго соолоһон, уһа гаргаха сорго хоолойнуудые табиһан бэеэрээ эндэхи дүтэ шадарай кукурузын газарта тошо халяажа эхилээ һэн.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо станциия үдэр һунигүй хүдэлгэжэ, түрүүшын 10 мянган кубометр тошо хүргөөбди.

Энэ станцииe механизаторнууд Анатолий Тугаринов, Владимир Парфиненков, Евгений Сукнев гэгшэд һаадгүйгөөр хүдэлгэнэ. Тэдэнэр станциингаа хажууда дулаахан нүүдэл вагонхониие табяад, тэндээ ээлжээгээр байрлажа ажалладаг юм.

Манай Шартахиин отделенидэ үбэлэй үедэ хэдэн зуу мянган кубометр тошон хүргэгдэхэ байна. Һаяар совхозой нэгэдэхи отделенидэ баһа нэгэ тиимэ бүлүүр станци тодхогдохонь. Эдэ үдэрнүүдтэ тэндэ механизаторнуудай байгаад хүдэлхэ нүүдэл вагонхон абаашагдажа табигдаха ёһотой.

Гадна намар-үбэлэй сагта манай отрядай хүсөөр 8 мянган тонно наг шэбхэ хээрэ гаргагдаха аад, даб дээрэ тэрэнэй хахадынь зөөгдөө. Ушарынь юуб гэхэдэ, намарай дулаанда шэбхэ обоологдоо, бэлдэгдээгүй байжа, тэрэнние зөөхэ хүдэлмэри ехэ урагшаа ябанагүй. Мүнөө нигээд хүсэтэй трактор, тусхай техникэ нэмэжэ табиха, шэбхэ зөөлгые түргэдхэхэ хэмжээнүүдые абажа байнабди.

А. ПРОКУШЕВ,
Зэдын районой Ториин совхозой оньһожоруулагдаһан отрядай начальник.

ГУША МЯНГААР ҮЛҮҮЛЭЭ

Буряадай АССР-эй Түлишын министерствын олохон предприятинууд түсэбтэ табан жэлэй хоёрдохи жэлэй даабаринуудые болзорһоонь урид бэелүүлһэн байна. Тусхайлбал, Зүүн-Мүрэнэй леспромхозой коллектив үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 17-до сүм дүүргээ һэн. Леспромхозой хүдэлмэришэд 1 миллион 220 мянган түхэригэй продукци худалдаха түсэбөө 23 мянган түхэригөөр үлүүлһэн. 1 миллион 225 мянган түхэригэй продукци гаргаха даабаряа 1 миллион 463 мянган түхэригтэ хүргэһэн, мүн нормативна сэбэр продукциингаа түсэбые 30 мянган түхэригөөр үлүүлэн дүүргэжэ шадаа.

Леспромхозой энэ амжалтада социалис мүрысөөн ехэ үүргэ дүүргэһэн гээшэ. Модо зөөдэг машинын жолоошодой дундаһаа Б. Ш. Парпаев, Б. Б. Ангамаев гэгшэд 6500 кубометр модо шэрэхэ жэлэйнгээ түсэбүүдые тус тустаа 104,6, 100,2 процент дүүргээ. Тиихэдэ Д. Б. Шонхоровой хүтэлбэрилдэг модо хюрөөдэгшэдэй бригада жэлэйнгээ түсэбые мүн лэ үлүүлээ. Харин модо ашадаг түхеэрэлгын оператор А. Ц. Жертаков абаһан социалис уялгануудаа 13,4 процентээр үлүүлэн дүүргэһэн байха юм.

Тиихэдэ Хёлгын леспромхозой коллективүүдэй дундаһаа А. И. Соболевой, А. Р. Петровой ударидадаг модо хюрөөдэгшэдэй бригаданууд шалгарна. Эдэ коллективүүд 13000 кубометр хюрөөдэмэл материал гаргаха жэлэйнгээ түсэбые декабриин 10-да сүм дүүргэжэ, жэлэй түгэсэтэр түсэбһөө гадуур 800 кубометр модо хюрөөдэхэ уялга абаһан байна. Ажалай түрүүшүүл үгэдөө хүрөөд, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ оролдосото ажалай үльгэр жэшээ харуулна.

Мүн Ивалгыншье леспромхозой коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлэй туршада эрхимээр хүдэлжэ гараһан байна. СССР-эй 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан бүхэроссин мүрысөөндэ һалбариингаа предприятинуудай дунда тус леспромхозой коллектив түрүүлжэ, КПСС-эй обкомой, Верховно Соведэй Президиумэй, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой болон ВЛКСМ-эй обкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагданхай.

В. ЧАГДУРОВ.

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай бүд нэхэдэг цехэй бэлдэлгын таһагта зуу гаран хүн хүдэлдэг юм. Тус коллектив социалис мүрысөөндэ нэгэнтэ бэшэ шалгаржа гарадаг. ВЛКСМ-эй гэшүүд Нина Цыренова, Ирина Духовникова гэгшэд залуу нүхэдэйнгөө дунда үльгэр жэшээ харуулжа хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нина Цыренова, Ирина Духовникова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ФЕРМЭЭРЭЭ ТҮРҮҮ

Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр «Дружба» колхозой Энхэ-Талын һү һаалиин фермын коллектив район дотороо түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа һэн. Тэрэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, эндэхи һаалишад, үхэршэд болон бусад хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хам оролсоод, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа, ажалдаа ехэ амжалта туйлаба. Тусхайлбал, энэ коллектив үнгэрһэн хугасаа соо 9200 центнер һү һааһан байна.

Фермын түрүү һаалишан Цырма Дагбаевна Гумпылова ехэл амжалтатай. Тэрэ 1983 оной эхиндэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1800 килограмм һү һааха уялга абаа һэн. Мүнөө суута малшан урдаа табиһан зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор бэелүүлжэ шадаа. Тодорхойлон хэлэбэл, Цырма Дагбаевна үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө хоёр мянга гаран килограмм һү һаажа, ажахы соогоо түрүүлээ.

Тэрэ түрэл ажахыдаа һаалишанаар 1963 онһоо хойшо хүдэлжэ, яһала дүршэл шадабаритай болонхой. Нүхэр Гумпылова ганса өөртөө даалгагдаһан хүдэлмэри хээд ябадаг бэшэ, мүн ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Дүршэлтэй малшан Ехэ-Худэриин сельскэ Соведэй депутатаар гурба дахин һунгагданхай.

Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрһөө нүхэр Гумпылова ажалайнгаа эршые бүри шангадхан хүдэлжэ, энэ жэлэйнгээ нэгэдэхи кварталай түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхээр зоригжонхой.

Е. СУРМАЧ,
районой газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэ.
Хяагтын район.

ШАГНАЛ

Түсэблэлгын органуудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэнэйнь, ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө ба түрэһөөр 80 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум тусхайта пенсионер нүхэр **Ербанова Савранна Яковлевнае Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаа.

* * *

Ажалай Улаан Тугай ордено Гүрэнэй Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай байшан барилгада эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө «Главбурятстройн» начальнигай орлогшо нүхэр **Соктоев** Владимир Раднаевичта **«Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ **олгогдобо.**

БЕЛОРУССИ Т. Я. КИСЕЛЁВТОЙ ХАХАСАНА

МИНСК. (ТАСС). Минскын талмайнууд болон үйлсэнүүдтэ тугууд нэнгүүлэгдэнхэй. Баатар хотодо ажаһуугшад, республикын ажалшад Коммунис парти болон Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Белоруссиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Тихон Яковлевич Киселевтой хахасажа байна. Бүхы амин наһаа коммунизм байгуулгын агууехэ хэрэгтэ сүм зорюулһан, белорус арадай эрхим түрүү хүбүүдэй нэгэнэй зүрхэнэй сохисо тогтобо.

Дайнай һүүлэй һэргээн хүгжөөлгын хүшэр хүндэ жэлнүүдтэ Т. Я. Киселевой эмхидхэлшын ба партийна хүтэлбэрилэгшын бэлиг шадабари тодорһон байгаа. Удаань партиин эльгээһэн лэ зохёон байгуулгын фронтын орёо хүшэр газарнуудта тэрэ үүсхэл эдэбхитэй, зохёохы бэлиг шадабаритай, залан сэхэ, оролдосотой бэрхэ байһанаа харуулжа, үндэр нэрэ хүндэдэ хүртэһэн байгаа. Белоруссиин экономико болон эрдэм, соёлой хэлбэришэгүй хүгжэлтэ Т. Я. Киселевой нэрэтэй нягта холбоотой юм.

Правительствын байшан шаналал гашуудалай шэнжэтэй. Наһа барагшын бэестэй хуурсаг БССР-эй Верховно Соведэй зал соо табигданхай. Т. Я. Киселевой дурасхаалые ёһолон хүндэлхын тула Минскын олон мянгаад хүн зон, республикын хото, хүдөөдэ ажаһуугшад январиин 13-да эндэ ерэһэн байгаа.

Табсангай урда талада — Т. Я. Киселевой алдар габьяас Эхэ ороноймнай тэмдэглэһэн Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба Балта» гэжэ алтан медаль, Ленинэй табан ордон, Октябриин Революциин, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденууд, бусад шагналнууд.

Шаналал гашуудалай аялга соностоно, Хуурсагайнь дэргэдэ — КПСС-эй Центральна Комитедһээ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумһээ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведһээ табигдаһан венок.

Белоруссиин Компартиин Центральна Комитедһээ, БССР-эй Верховно Соведэй Президиумһээ, БССР-эй Министрнүүдэй Соведһээ, РСФСР-эй Украинын, Литвагай ажалшадһаа, Белоруссиин ниитын эмхинүүдһээ ба ажалша коллетивүүдһээ табигдаһан веногууд эндэ байна.

Үглөөнэй 11 сагт. КПСС-эй ЦК-гай секретарь И. В. Капитонов, Белоруссиин Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Н. Н. Слюньков, БССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ И. Е. Поляков, БССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Аксенов, Белоруссиин Компартиин ЦК-гай бюрогой гэшүүд хуурсагай дэргэдэ хүндэлэлэй харуулда жагсаба.

Минскын предприятинууд болон барилгануудай ажалшад наһа барагшын дурасхаалые **ёһолон хүндэлхээ** ерэнэ. Т. Я. Киселев үйлэдбэриин коллективүүдтэ ошожо; хүнүүдэй ажал хэрэгээр, һуудал байдалаар һонирходог байгаа.

Хүдөөгэй ажалшад шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ. Таряашанай хүбүүн Тихон Яковлевич таряашадай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые һайн мэдэдэг, таряанай бодото үнэ сэнгые ойлгодог байгаа.

...Үе үе болоод лэ хүндэлэлэй харуул һэлгэнэ. СССР-эй Верховно Соведэй болон Белоруссиин ССР-эй Верховно Соведэй депутадууд, Белоруссиин Компартиин Центральна Комитедэй, республикын Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд, сэрэгэй начальнигууд, Минск хотын ба областьнуудай партийна, совет эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэд хуурсагайнь дэргэдэ шаналал гашуудалай вахтада зогсоно. Республикын ажалшад Тихон Яковлевич Киселевтой хахасана.

ШЭНЭ ҺОНИН (ТАСС)

Хабарые угтуулан

ТАРЯАШАДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

КРАСНОДАР. Кубаниин хүдөө ажахын институтда нээгдэһэн курсануудта Кубаниин таряашад индустриальна арга технологёор хүдөө ажахын ургамалнуудые таржа ургуулха дүй дүршэлые шудалжа эхилээ. Үбэлэй семестрэй үедэ колхоз, совхозуудай 3 мянга гаран агрономууд болон механигууд эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ юм. Социалис Ажалай Геройнууд В. Первицкын, М. Клепиковэй, үндэр баян ургаса хуряадаг бусад шадабаритадай хүдэлмэриин арга дүршэлые тэдэнэр шудална.

МИНСК. Минскэ областиин колхоз, совхозуудай механизаторнууд хүрьһэ элдүүрилгын ба тарилгын агрегадуудые заһабарилжа дүүргэбэ. 25 мянган культиватор, сеялкэ болон плуг заһабарилаад. Тракторнуудай 1 процентнь бэлэн болгогдоо. Тэдэнние хангаха 7 пункт нээгдэнхэй.

ДУШАНБЕ. Таджикистанай хлопок сэбэрлэдэг предприятинуудта үрэһэ хүрэнгэ илгагдажа эхилээ. Илгагдаһан үрэһэ хүрэнгэ жэгдэ һайнаар ургажа эхилдэг, һайнаар хүгжэдэг, баян ургаса үгэдэг гэжэ дүй дүршэл харуулдаг.

РОСТОВ-на-ДОНУ. Ростовско областиин Куйбышевска районой «Украина» колхоздо хүрьһэ элдүүрилгын, тарилгын болон хуряалгын техникэ бэлэн болгогдожо табигдаба. Механизаторнууд хэрэгһээ гараһан агрегадуудые эзэн ёһоор хэрэглэнэ. Жэшээнь, сеялкэнүүд таряалангые утэгжүүлхэдэ хэрэглэгдэхээр түхеэрэгдээ, комбайнууд сенаж ба силос бэлэдхэлгэдэ хэрэглэгдэхэ юм.

КЫЗЫЛ. Тувын АССР-эй Баруун-Хемчикскэ районой таряашад ерэхэ ургаса тухай һанаагаа табина. Ехэ хүйтэн байгаашье һаань, түсэбөөр хараалагдаһанһаа нэгэ хахад дахин ехэ утэгжүүлгэ болон минеральна холисо полидо гаргажа тараагаа юм. Бүтээсэ ехэтэй техникээр хангагданхай тусхай отрядуудай хүдэлмэрине һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлагдана.

(ТАСС-ай корр).

БҮХЭСОЮЗНА ҺАРА ЭХИЛБЭ

Совет Арми болон Далайн Сэрэгэй Флодой 65 жэлэй ойн, ДОСААФ-ай бүхэсоюзна IX съездын хүндэлэлдэ зорюулагдаһан оборонно-ниитын хүдэлмэриин бүхэсоюзна һарын нээгдэлгэдэ зорюулагдаһан «Ленинэй ба партиин захяа заабаринуудта үнэн сэхэбди» гэһэн тематическа үдэшэ январиин 13-да Москвада болобо.

ДОСААФ-ай ЦК-гай түрүүлэгшэ, флодой адмирал Г. М. Егоров тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, ДОСААФ-ай бүхэсоюзна IX съездын урда тээ үнгэргэгдэжэ байһан һара ажалшадые, залуушуулые сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлхэ, социалис Эсэгэ ороноо сахин хамгаалгада тэдэнние бэлдэхэ талаар КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдһээ үндэһэлэн гараһан зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлгэдэ оборонно бүлгэмэй ажал ябуулгын харалга болохо байна гэжэ тэмдэглээ.

Һара январиин 23-һаа февралиин 23 болотор үргэлжэлхэ юм.

(ТАСС).

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ТОДОРХОЙ ШЭГЛЭЛТЭЙ БОЛОХОДОО...

Эхэ оронаймнай хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ холын хараата зорилгонуудые хараалһан СССР-эй Эдеэ хоолой программа дотор «Хониной мяха ехээр абахын тула ороной талата, ойто-талата, губирхуу болон хадата районуудай арга боломжонуудые ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ... Урдандаа хони үсхэбэрилдэг байһан нютагуудта романовска, цигейскэ болон мяха, нооһо ехээр үгэдэг бусад үүлтэрэй хонидой тоо толгойе олошоруулха хэмжээнүүдые абаха. Хонидые олоор үсхэбэрилдэг нютагуудта тэрэниие удаа дараалан промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиха» — гэжэ онсо тодорхойгоор бэшэгдэнхэй юм. Ингээд ерэхэдээ бидэ ажахынгаа гол баялиг болохо хони үсхэбэрилгые саашадаа улам хүгжөөжэ, тарган мяха, торголиг нарин нооһо ехээр абажа, гүрэндэ тушааха байһанаа ойлгонобди.

Манай совхоз Забайкалиин нарин нооһотой үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидые үсхэбэрилхэ гол шэглэлтэй, республика дотороо үүлтэртэ хонидые үдхэдэг томохон ажахынуудай нэгэн юм. 1968 оной эхеэр Чисаанын совхозһоо амяарлагдаһан манай ажахыда бүхыдөө 22 мянган гектар газар даалгагданхай. Тэрэнэй 8,4 мянган гектарынь хахалагдадаг, 4 мянган гектартань сабшалан, 8,7 мянган гектартань бэлшээри нэмжыдэг юм. Һалбаринуудаа тусгаар мэргэжүүлһэн ажахымнай хонинһоо гадна, мяхалиг үүлтэрэй үхэрнүүдые, адуу моридые үсхэбэрилнэ. Мүнөө үедэ совхоздо бүхыдөө 20 мянган хонин, тэрэ тоодо 9,2 мянган эхэ хонид, 2,2 мянган үхэр, тэдэнэй 800 гаранинь гунжад, үнеэд, 500 адуу морид харууһалагдана. Хахалагдадаг 8,4 мянган гектар газараймнай 4,2 мянган гектарта ороохото, 2,4 мянган гектарта тэжээлэй ургамалнууд таригдажа, тогтууритай баян ургаса хуряагдана. Тиихэдэ 1,8 мянган гектарта паар нэмжыдэг гээшэ. Ниитынгээ адууһа малда шэмэтэй тэжээл болохоор олон жэлэй ногоо нэгэ мянган гектарта тарина бди. Мүн зеленко болохо обёос, рапс таригдадаг. Һүүлэй жэлнүүдтэ ажахыдамнай бүхы зүйлэй тэжээлые заабол шанаржуулан буйлуулаад, малдаа эдюулхэ технологи нэбтэрүүлэгдэжэ захалаа. Жэл бүхэндэ 400 гаран тонно ногооной витаминтай гурил, гранула гаргахаһаа гадна, хуурайгаар холимол тэжээл бэлдэнэ. Нёдондо тэжээл шанаржуулан гаргаха ОКЦ-15 түхэлэй шэнэ агрегат хабсаргагдажа ашаглалгада тушаагдаһан байха юм.

Манай ажахыда 1978 онһоо эхилжэ, үйлэдбэриеэ цеховой (һалбариин) аргаар хүтэлбэрилхэ гурим нэбтэрүүлэгдээ һэн. Совхоздомнай тэжээл үйлэдбэрилхэ цех тусгаар амяарлагдажа, мэргэжэһэн һалбари мэтээр байгуулагданхай. Энэ цех ногооной витаминтай гурил, гранула гаргахаһаа гадна, силос, сенаж даража, үбһэ, һолоомо бэлэдхэхэ уялгатай юм.

Хони үсхэбэрилхэ цехтэ мэргэжүүлэгдэһэн бригаданууд байгуулагданхай. Эхэ хонидой болон түлгэнүүдые түлжүүлхэ бригадануудай хонишод һүүлэй жэлнүүдтэ гаргашаяа эрид хороожо, үйлэдбэрилэгдэһэн продукциингаа өөрынь үнэ сэнгые горитойгоор доошолуулаа. Энээнэйнгээ түлөө эдэ жэлнүүдтэ 7880 түхэриг мүнгэ нэмэлтэ түлбэри болгон абаа бэлэй.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй хоёрдохи жэлые манай ажахы яһала амжалтатайгаар түгэсхөө юм. Совхозой коллектив мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилхэ гүрэндэ тушааха [illegible] амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Жэшээлбэл, нёдондо гүрэндэ мяха тушааха түсэбнай 108 процент, һүн —110 процент, нооһон— 109 процент бэелүүлэгдэһэн юм. Мүн [illegible] гой олошоржо, ашаг шэмынь эрид дээшэлнэ. Тиихэдэ ажахымнай гол һалбари болохо үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилхэ [illegible] жоогдоо. Хэрбээ 1968 ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 72 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүхэнһөө 2,8 килограмм нооһо хайшалһан һаа, үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада зуун эхэ хонин бүриһөө 92 хурьга абажа, хонин бүриһөө 4 килограмм нооһо суглуулһан байха юм. Ингэжэ ерэхэдээ тушаагдаһан центнер нооһоной өөрынь үнэ сэн 51 түхэриг 71 мүнгөөр [illegible] сэн 154 түхэриг 21 мүнгөөр доошолуулагдаһан байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай ажахын түрүү хонишод Н. Дондоков, Ц. Дамшаева, Н. Ербаев, М. Шалуев, А. Шамсутдинова, Г. Михайлов гэгшэд зуун эхэ хонин бүриһөө 105—115 хурьга абажа, хонин бүхэнһөө 4,5—5 килограмм нооһо хайшална. Түрүүшүүлэй туйлаһан эрхим дүн гол түлэб үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэреэ эмхитэйгээр ябуулжа, түрүү онол аргануудые, дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй ашаүрэ мүн. Эрхимлэгшэдэй дүй дүршэл юу элирүүлнэб гэбэл, хүдөө ажахын продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ талаар арга боломжонуудай бии байһаниинь элирүүлэгдээ. Тиимэһээ совхозой дирекци гол һалбарин ашаг үрые эрид дээшэлүүлхэ талаар горитой ажал ябуулна.

Саашадаа хони үсхэбэрилгээ эрид хүгжөөхэ, [illegible] 30—90 тэжээлэй единицын хэмжээнэй хоолоор хангагдана. [illegible] үбэлэй 180—200 үдэртэ хубаарилбал, хонин бүхэндэ өөройдоол 0,4 тэжээлэй единицэ хүртэнэ. Манай нютагай эрхэ байдалда ондо орохо хонид бүхэндэ 1,2 тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл хэрэгтэй. Тиимэһээ мүнөө хонин бэлшээриһээ нимэ хэмжээнэй тэжээл иланхая үбэлэй хоёрдохи хахадта абажа шадахагүй байна. [illegible]

Мүнөө үедэ ажахыда 8 мянган гектар бэлшээри бии юм. Зүгөөр бэлшээриимнай ургаса нилээд бага гээшэ. Иланхая һүүлэй жэлнүүдтэ бэлшээриимнай ногоон ургамал муудажа байна. [illegible] доол 7—8 килограмм [illegible] Мүнөө совхозой дирекци газартаа мелиораци хэхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье һаань, ажахымнай механизаторнууд яһала баян ургаса хуряана. Үнгэрэгшэ 10 жэлэй табан жэлдэнь ган гасуур байгаа гэхэ гү, али табан жэл бүхэнэй 2—3 жэлдэнь бирагүй ургаса абтаа. Ингээд байхадань мүнөө тарилгынгаа газарай бүридэлые зүбшэн хэлсэжэ, зохидоор тааруулан зохёохо саг тулаа. Илангаяа баян ургасатай тэжээлэй ургамалнуудые һайнаар шэлэжэ тариха гээшэ шухала болонхой.

Эдэ жэлнүүдтэ хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри эмхитэй һайнаар ябуулагдадаг болоо. Селекционно-үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэреэ тусхай түсэбэй ёһоор ябуулхадамнай хонидой ашаг шэмэ эрид дээшэлнэ. Совхоздо хонин һүрэгүүдэй үүлтэр һайжаруулха талаар зохёогдоһон комплексно зоотехническэ хэмжээнүүд тон наринаар бэелүүлэгдэнэ. Гараһан хурьган бүхэнөө бүридхэлдэ абаһаа эхилээд, саашадаа ашаг шэмынь эрид дээшэлһэниинь сүм тэмдэглэгдэнэ. Манай ажахы заабол һайн үүлтэрэй хусануудые хэрэглэдэг болонхой. Эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хаһын эхилхэдэ станцимнай хүршэ Чисаанын совхозой эхэ хонидой отарануудые эрхим үүлтэрэй хусын үрөөр хангадаг заншалтай.

Хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриин гуримшуулагдабашье һаань, усадхагдаагүй дутагдалнууд захаһаа бии. Тусхайлбал, совхозой хонишод бүхыдөө зуун эхэ хонин бүриһөө 94 хурьга абана. Энэмнай үүлтэртэ ажахыда балайшье һайн дүн бэшэ гээшэ. Саашадаа эдэ бүхы дутагдалаа дары усадхахаар зохихо хэмжээнүүдые абахабди. Жэл бүхэндэ үбэлэй һарануудта эхэ хонидой отарануудта ажалладаг хонишодто тусхай зооветеринарна һуралсал эмхидхэнэбди. Эндэ хонишоднай гол түлэб техник-үрэжүүлэгшын курс шудална. Бидэ ойрын жэлдэ бүхы совхозоороо хонин бүриһөө хурьга абаха зорилготойгоор ажалаа ябуулнабди. Хонидой түл абахын урдахана эхэ хонидой бригадануудай ахалагша хонишодой суглаа үнгэргэдэг заншалтайбди. Мүн хонишоднай хоорондоо ябалсажа, түл абалгадаа хэр бэлдэһэнээ шалгалсадаг гуримтай. Совхозоймнай хонишодой отара бүхэндэ бани барингданхай. Жэл бүхэндэ хонишодто соёлой-ажаһуудалай таарамжатай эрхэ байдал байгуулха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Мүнөө үедэ совхоздо ажалладаг 480 хүдэлмэришэнэй 120-ниинь хонишод юм. Бүхы хонишодой 90 хүниинь мал ажалай I—II классай мастернууд юм.

Манай ажахы жэл бүхэндэ эрхим үүлтэрэй түлгэ хусануудые, эмэ түлгэнүүдые республиканска выставкэ-аукциондо абаашажа худалдадаг гээшэ. Аукционойнь үнэ сэнгэй хэды ехэшье һаань (хонин бүхэн 670 түхэригэй), үүлтэртэ түлгэ хусануудые худалдажа абаха дуратай ажахы олон. Нёдондо манай совхоз ондоо колхоз, совхозуудта 1300 эмэ түлгэ, түлгэ хусануудые худалдаһан байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ бригада бүхэндэ социалис мүрысөөн улам үргэноор дэлгэрүүлэгдэнэ. Мүрысэгшэд адууһа малаа һайнаар ондо оруулжа, түсэб, уялгануудаа сүм дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажалланад. Манай ажахын партийна организацин коммунистнууд социалис мүрысөө ударидахаһаа гадна хэһэнээ согсолжо, тодорхой тобшолол хэдэг заншалтай. Мүнөө үедэ манай совхозой коллектив бүхы арга боломжонуудаа элирүүлжэ, аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэһээ гадна ехэ продукци үйлэдбэрилжэ, шанарыень эрид дээшэлүүлхээр тэмсэнэ.

Д. БАТОМУНКУЕВ.
Хэжэнгын районой Загаһатын совхозой ахамад зоотехник.

Загарайн бройлерно фабрикын коллектив үнгэрэгшэ жэлдэ бүхыдөө 2,6 миллион тахлагай дальбараа тэжээжэ, 37 мянганһаа үлүүтэй центнер шубуунай мяха худалдаад байна.

Оператор Надежда Николаевна Наумова операторна цехэй инкубацида наймадахи жэлээ хүдэлжэ ябана. Тус цехтэ 12 хүн ажалладаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: оператор, КПСС-эй обкомой гэшүүн Н. Н. Наумова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

КОММУНИСТ ТУХАЙ
[illegible]

СЭБЭР СЭДЬХЭЛ

Барилгашадай захилаар Василий «Магирус» түхэлэй гурбан автомашина хайр шорой зөөхыень бүри үглөөгүүр эльгээбэ. Үдын тэн болотор жолоошодойнгоо хүдэлөөд бусахадань, Василий ехэ яараһан, һанаан болоһон юм.

— Зугадаа бэшэ гүт? Бүхэли үдэртөө хүдэлхэ ёһотой бэшэ һэн гүт? Хүдэлмэри бии гээд барилгашад найдуулаа һэмнай, — гэжэ жолоошодто хандаба.

—Оройдоол гурба-гурбан эрьесэ хэжэ үрдеэбди. Экскаваторынь эбдэрээ. Заһабарилха һайн мэргэжэлтэн үгы. Бэшэ хэхэ хүдэлмэриин үгы хадань бусабабди, — гэжэ жолоошод урмаа хухарһан янзатай байба.

Эдэ машинануудые үдэшэ болотор 'і хаана эльгээхэб? Барилгын организацинуудта хонходоһоор байтарнь часһаа үлүүтэйхэн саг миин һалашаба. Саашадаа нигэжэ хүдэлжэ болохоор аал! Автомашинануудые миин байлгангүйгөөр ашаглахын тула эртээнһээ һайн түсэб табиха хэрэгтэй. Барилгын организацинуудтай нягта барисаа байгуулха шухала. Энэ асуудалые зүб тээшэнь шиидхэхэ талаар залуу жолоошон, коммунист Василий Цивилев яһала ажал ябуулга хэдэг байха юм.

— Бидэ бригадна подрядай гуримаар гэхэ гү, али ажахын тоосооной гуримаар хүдэлхэ ёһотойбди. Автобазынгаа, барилгын организацинуудай захиргаантай ажалай хэлсээ баталха болонобди. Бидэ жолоошод автомашинынгаа түлөө харюусахабди. Барилгашад бидэниие ажал хүдэлмэреэр хангаха ёһотой. Али нэгэ талын хайша хэрэгээр хүдэлөөд, машинанууднай миин байгаа һаань, яла түлэхэ юм, — гэжэ Василий бригадынгаа гэшүүдтэ ойлгуулжа үгэдэг.

— Жолоошодой бригадна подрядай гуримаар хүдэлхэ гээшэ арайл таарахагүй хэрэг бэшэ гү? — гээд «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын хүтэлбэрилэгшэд Василий Цивилевто хандаба.

— Бидэ барилгын организацинуудтай ажалай хэлсээ баталхабди. Хэрбээ бидэниие миин байлгаа һаа, яла түлэдэг болохо. Манай бригадын жолоошод машинануудтаа техническэ харууһа һайнаар хээд, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулха, — гээд Василий эрид шиидэнгээр мэдүүлбэ. Василий бригадна подрядай гуримаар хүдэлхэ арга боломжын бии байһаниие хамта хүдэлдэг нүхэдтөө, автобазынгаа хүтэлбэрилэгшэдтэ ойлгуулжа шадаба. Шэнэ аргаар хүдэлхын тула һайса бэлэдхэл хэбэ. Автомашинануудай запчастьнуудые бэлдэбэ.

Эндэһээ хойшо үдэрэй тэн болотор хүдэлөөд гараждаа бусажа ерэхэ саг дүүрэбэ гээшэ. Хүдэлмэриин минута бүхэниие зүбөөр, аша үрэтэйгөөр хэрэглэжэ, килограммшье шэнгэн түлишэ арьбалха, алмахын түлөө тэмсэхэ болонобди. Машинануудаа миин байлгангүйгөөр ехэ ашаа зөөжэ, БАМ-ай барилга хурдан түргэнөөр хэхын тула бултадаа тэмсэхэ ёһотойбди, — гэжэ Василий Цивилев бригадынгаа гэшүүдтэ хандаба.

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын жолоошодой дундаһаа Василий Цивилевой бригадын коллектив эгээл түрүүлэн бригадна подряд хэрэглэжэ захалба.

— Дэмыл хэрэг үүсхэбэ. Бага зэргэ зобоод лэ хаяна бэзэ. БАМ дээрэ бригадна подрядай гурим хэрэглэхын аргагүй ха юм, — гэжэ автобазын жолоошод дундаа хөөрэлдэдэг, зарим нэгэниинь Василиие наада барин энеэлдэдэгшье болобо. Василий Цивилевой хүтэлбэрилдэг бригадын жолоошод БАМ-ай холын участогуудта ашаа зөөжэ, саг болзортонь хүргэһэн лэ байха. Уданшьегүй Василиин бригадын коллектив тушаа хөөрэлдөөн гарадаг болобо. Автобазын, бүхы Буряадай участогай барилгашадай дунда энэ бригадын ажал хэрэг тухай магтаалай үгэнүүд гаража захалба.

«Бидэндэ Василий Цивилевой бригадын жолоошодые эльгээгыт» гэһэн захилнууд барилгын организацинуудһаа орожо захалба. Василий Цивилевой бригадын коллектив БАМ-ай харгыгаар олон мянган километр зай гаталжа, барилгада хэрэгтэй цемент, модо, хайр шулуу, зэр зэмсэг зөөжэ, даабаряа ходоодо үлүүлдэг байха юм.

— Манай «Магирус» түхэлэй автомашина 27 тонно ашаа шэрэхэ шадалтай. Энэ 27 тонно ашаань машинануудта тээгдэхэл ёһотой. Энээнэй түлөө жолоошод оролдохо болоно бшуу даа. Зариман 10—20 тонно ашаа тээгээд, хэдэн зуугаад километртэ гүйлгэлдэдэг. Бидэ иимэ дутагдалтай яашье эбсэхэ ёһогүйбди. Жолоошод энээнэй түлөө харюусадаг,— гэжэ бригадир мэдүүлнэ.

Автомашинануудые аша үрэтэйгөөр ашаглаха хэрэгтэ мүнөө хаа хаанагүй ехэ анхарал хандуулагдана. Нимэ эрилтэ табигдахашье ёһотой бшуу даа. Коммунист Василий Цивилев энэ бүгэдые һайн ойлгоно. Тиимэһээл автомашинануудые шадаал һаа, миин байлгангүйгөөр ашаглаха гэһэн зорилго табина. Бригадань 12 жолоошодһоо бүридэнэ. Юһэн автомашинатай. Жолоошод бэе бэеэ һэлгэлсэжэ байгаад, гурбан халаанай туршада автомашинануудаа ашаглана. Бригада дотороо совет эмхидхэнхэй. Соведэй гэшүүд ямар машина хэдыдэ заһабарилха, хэниие ямар машинада һуулгахаб — гэһэн асуудалнуудые хамтадаа шиидхэдэг байха юм. Бүхы бригадаараа сугларжа, сүлөө сагтаа автомашинануудаа заһабарилдаг заншалтай.

— Василий Цивилевой бригадын коллектив юһэн машинаараа урдань 15—20 автомашинаар зөөдэг ашаа барилгын участогуудта хүргэнэ. Шэнэ онол арга амжалтатайгаар хэрэглэн, үнэн сэхээр ажаллаһан дээрэһээл тус бригадын коллектив ехэ ашаа зөөжэ, даабаряа үлүүлнэ, һара бүри мянган литр шэнгэн түлишэ арьбална,— гэжэ «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын начальник Г. В. Кряжев хүдэлмэришэнөө магтана.

Василий Цивилев БАМ-ай барилгада 1974 онһоо хойшо хабаадалсана. БАМ-ай түрүүшын бааза байһан Таловкаһаа Хурамхаанай районой Уланхаан хүрэтэр ашаа зөөгөө. Холын хойто нютагуудта барилга хэжэ байгаа хүдэлмэришэдтэ хэрэгтэй ашаа Байгал далай дээгүүр нилээд лэ зөөгөө, зөөнэшье.

«Үһа голнууд соо унажа, зобожо байгаад яһала ехэ ашаа зөөгөөб даа. Түмэр харгы мүнөө Хойто-Муяын хадануудта хүрөөд байна. Багаханшье һаа, эндэ минии оруулһан хубита бии гээд һанахада урматай юм», —гэжэ Василий бодолгото болон хэлэнэ. Энэ залуу жолоошон найман жэлэй туршада БАМ-ай барилгада хабаадалсажа, олон мянган тонно ашаа зөөгөө. Эрхим һайнаар хүдэлжэ байһанайнгаа түлөө Арадуудай Хани Барисаанай ордоноор, «БАМ барилсаһанай түлөө» медаляар, гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Табан жэлэй залуу гвардеец» тэмдэгээр шагнагдаа бэлэй. Бригадынь коллектив «ВЛКСМ-эй XIX съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн нэрэ солодо хүртэнхэй.

Владимир Кулаков, Евгений Милованов, Николай Потанов, Владимир Колёсный болон бусад залуу жолоошодые залуу коммунист Василий Цивилев һурган хүмүүжүүлээ. Энэ жолоошод үнэн сэхээр, оролдосотой бэрхээр ажаллажа, ехэ ашаа зөөхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсана. Бригадын гэшүүд арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабари дүрбэн жэлэй туршада дүүргэхээр уялга абанхай.

— Бидэ бүхы ажалаа бригадна подрядай гуримаар дүүргэнбди. Һара бүриин даабари 120 процент дүүргэгдэнэ. Табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ арга бии, — гэжэ Василий Цивилевой бригадын гэшүүд мэдүүлнэ. Залуу жолоошод СССР-эй 60 жэлэй ойн һайндэртэ зорюулагдаһан мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, даабари болон уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Байгша оной октябриин 1-һээ хойшо 1983 оной түсэбөөр ашаа зөөнэ.

— Василий ажалша бэрхэ, дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэн. Хамта хүдэлдэг нүхэдэйнгөө урда шанга эрилтэ табидаг. Василий Цивилевтой хүдэлхэдэ урматайшье, харюусалгатайшье байдаг. Бидэ бүхы бригадаараа оролдонобди, — гэжэ жолоошон Василий Серебрюков хэлэнэ. Эбтэй эетэй тус коллектив үшөө ехэ ашаа зөөжэ, нэрээ нэрлүүлхэ, солоёо дуудуулха байха.

К. ЖАМЬЯНОВ.

АНХАРАГТЫ: ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛ

ЭМХИДХЭЛҺЭЭ ЭХИТЭЙ

Бүри һая болотор манай эндэхид үбэлдөө шахамал үхэрнүүдэй шэгнүүрые тиимэ ехээр нэмээхэнь бэрхэтэй гэжэ тоолодог байһан. Гол түлэб үхэр бүхэнэй шэгнүүрэй сүүдхын 500—600 граммаар нэмээгдэхэдэ яһала һайн дүн гэжэ сэгнэгдэдэг һэн.

Теэд мүнөө манай отделениин мал шахадаг тусхай мэргэжэлтэй фермэдэ үбэлэй сагта үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхын 950—1000 граммаар нэмээхэ гээшэ юрын үрэ дүн болонхой. Жэшээлхэдэ, үнгэрһэн ноябрь, декабрь һарануудта фермэдэ шахан таргалуулагдажа байһан үхэр бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 1142—1171 граммаар нэмээгдээ юм. Ондоогоор хэлэбэл, гансахан декабрь һарада бүхы шахамалнуудай шэгнүүрые түсэбэй ёһоор хамтадань 95 центнерээр нэмээхэ байһан һаа, тэрэнээ 168 центнертэ хүргэжэ шадаабди.

Иимэ үрэ дүн хайшан гээд туйлагдаа гээшэб гэһэн асуудал гарана. Эндэ тиимэ онсо ехэ «нюусашье» үгы.

Хэнэйшье мэдэһээр илангаяа үбэлэй хүйтэнэй сагта адууһа малһаа ашаг шэмэ ехээр абахын тула тэдэнэй харууһа, тэжээлые тон һайнаар эмхидхэхэ, уһалха, эдеэлхэ сагыень заахашье алдахагүй, бүхы үбһэ тэжээлые нарин нормын ёһоор, зүбөөр тааруулжа үгэхэ хэрэгтэй. Иигээд ерэхэдээ, эдэ бүгэдэ түбхын түрүүн малшадай үдэр бүриин оролдолгоһоо, ажалай гурим, тогтоогдомол болзорые наринаар сахидагһаань нилээд дулдыдаха байна бшуу.

Хоёр жэлэй саана манай Колесовско гурбадахи отделенидэ мяханда тушаагдаха бүрүү, хашарагуудые түргэнөөр түлжүүлжэ, томо болгожо, удаань һайнаар шахан таргалуулдаг тусхай фермэ эмхидхэгдээ һэн. Фабрикын хүтэлбэрилэгшэд, партийна организаци энэ фермэдэ намайе ахалагша малшан болгожо томилоо юм. Би өөрөө олон жэлдэ малшанаар хүдэлһэн, үнинэй коммунист хүм. Бүри 1946 онһоо хойшо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда хабаадалсажа ерэһээр, мүнөө хүрэтэр мал ажал дээрэ хүдэлжэ байнаб.

Эдэ жэлнүүдтэ коллективнай диилэнхидээ дүршэл шадабаритай, үнэн шударгы, даа-һан ажалдаа дуратай, харюусалга ехэтэй хүнүүдһээ бүридхэгдөө гэжэ хэлэхэ шухала. Миил салин хүлһэ абахын, үдэр хоног үнгэргэхын тула ерэһэн хүнүүд манайда удаан тогтодоггүй.

Мүнөө фермэдэмнай ажалаа одоол арбан хургандаал адли мэдэхэ болоһон, ёһотойл оролдосотой бэрхэ малшад Татьяна Васильевна Окишева, Петр Ефимович Волков, Василий Григорьевич Перевозников, Георгий Иванович Пиказун болон бусад хүдэлнэ. Тусхайлбал, Т. В. Окишева һүүлэй хоёр жэлдэ район соогоо малшадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ илажа гараа. Эдэнэр үхэрнүүдые эдеэлүүлхэ, уһалха болзорыень, үбһэ тэжээл хубаарилжа үгэхэ нормыень заахашье хазагайруулдаггүй. Ажалдаа һаатаха, хүндэтэй шалтагаангүйгөөр хүдэлмэридөө гарангүй байха ушар тэдэнэй зүгһөө нэгэтэшье үзэгдөөгүй.

Фермэдэмнай нэгэ доро 550—600 гаран үхэр байлгагдажа эдеэлүүлэгдэдэг юм. Тэдэнь томо жэжээрээ хэдэн бүлэг болгогдожо илгагдаад, амяар амяараа рационоор үбһэ тэжээл эдинэ. Жэшээнь, үнгэрһэн жэлэй һүүлшын кварталда мяханда тушааһанаймнай һүүлдэ мүнөө 520 үхэр үлэнхэй. Тэдэнэй 200-ниинь январь һарада гүрэндэ тушаагдахаар шахагдажа байна.

Үнгэрэгшэ 1982 ондо манайда бүхыдөө ямар үрэ дүнгүүд туйлагдааб гэжэ тобшоор дурдажа болоно. ССР Союзай байгуулагдаһаар алдарта 60 жэлэй ойн хүндэлэлдэ Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсожо, үхэрнүүдэй шэгнүүрые жэл соо бүхыдэнь 1000 центнер нэмээхэ даабаритай һаа, тэрэнээ 1184 центнертэ хүргөөбди. Тобшолон хэлэбэл, жэлэй туршада үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые дунда зэргээр 756 граммаар нэмээһэн болонобди. Түсэбэй ёһоор 650 граммаар нэмээгдэхэ зэргэтэй байгаа. Харин совхоздо дунда зэргээр абажа үзэбэл, тугал, бүрүү, хашарагуудай тус бүриин шэгнүүр жэл соо сүүдхэдэ 450—500 граммаар нэмээгдэнэ. Тээмэндэ декабриин һүүл багаар 69 шахамал мал мяханай комбинадта тушаахадамнай шахамал бүхэн дунда зэргээр 380—390 килограмм шэгнүүртэйгээр абтаа. Эгээл 65 үхэрынь эрхим тарган гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэбэ.

Тиигэжэ манай коллектив арбан нэгэдэхи табан жэлэй үнгэрһэн хоёр жэлдэ малай шэгнүүр нэмээхэ, мяха үйлэдбэрилхэ даабаряа бүхы дээрэнь 20 шахуу процентээр үлүүлэн дүүргэжэ ябана.

Зарим түрүү малшаднай бүришье дээшэ үрэ дүнгүүдые туйлана. Малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ, мүн адууһа малһаа ашаг шэмэ ехээр абаха, гүрэндэ худалдахын түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые һайшаан дэмжэжэ, манай фермынхид баһал дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абанхай.

Һаяшаг малшадайнгаа мүрысөөнэй декабрь һарын дүн согсолообди. Эндэ үхэршэн В. Г. Перевозниковой харууһалдаг шахамалнууд шэгнүүрээ эгээл ехээр нэмэһэн байба. Үхэр бүхэниинь шэгнүүрээ сүүдхын дунда зэргээр 1210 граммаар ехэ болгоо. Тэрэшэлэн малшад Н. С. Корытов, Г. И. Пиказун гэгшэд баһал һайн үрэ дүнгүүдые туйлаа. Петр Волков декабрьда шахамалнуудайнгаа шэгнүүрые түсэбөөр хараалагдаһанһаа бухыдэнь 6 центнерээр ехэ нэмээгээ.

Манай фермэдэ гансашье гүрэндэ тушаагдаха үхэрнүүд харууһалагдадаг бэшэ, мүн үсхэбэридэ табигдаха, ороондо оруулагдаха нэгэ бүлэг эмэ хашарагууд һайнаар түлжүүлэгдэдэг. Эндэһээ жэл бүри 30—40 эгээл шэлэмэл һайн гунжад отделениин һаалиин фермэнүүдтэ дамжуулагдажа үгтэдэг. Тобир сула, томо бэетэй гунжадые фермэнүүдтээ үгэдэг болоһоноймнай ашаар лэ үнгэрһэн жэлдэ тэндэ үнеэн бүриһөө 3000 шахуу килограмм һүн һаагдаа. Гадна нёдондо манай фермэһээ һайн үүлтэрэй тобир тарган 70 эмэ гунжад районой, республикын хэдэн ажахынуудта худалдагдаа юм. Тэдэнь тус бүридөө 1200 түхэриг сэндэ хүрэһэн байна.

Үбэлэй һаранuудта шахамал үхэрнүүдээ үдэрэй хоёр дахин бүлеэдхэгдэһэн уһаар ундалуулнабди. Мяханда тушаагдаха үдышэг үхэр бүхэндэ үдэрэй 3 килограмм үйрүүлэгдэһэн тарян, 4 килограмм үбһэн, 7 килограмм хэршэгдэһэн һолоомон үгтэдэг. Харин январь соо мяханай комбинадта ябуулагдаха хашарагуудта тус бүридэнь үдэрэй 5 килограмм тарья, 2 килограмм үбһэн, 10 килограмм һолоомо эдюулжэ шаханабди. Эдэ үхэрнүүд мүнөө тус тустаа 320 килограмм татана. Январиин һүүл багаар тэдэмнай 380—400 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэй болгогдожо, мяханай комбинадта ябуулагдаха зэргэтэй.

Шахамалнуудтаа һайн шанартай, шэмэтэй тэжээл эдюулхэ зорилготойгоор манай фермынхид зундаа, намартаа өөһэдынгөө хүсөөр горитой үбһэ сабшажа, хуряажа абаа һэн. Гадна үбэлжэлгын эхилхэһээ урда тээ баһал өөһэдөө малай хашаа, хорёонуудые, уһа бүлеэдхэхэ, тэжээл буйлуулха түхеэрэлгэнүүдые заһабарилаа, бэлдээ зомди.

Эдэ бүхы һайн үрэ дүнгүүднай малшадай хэжэ байһан хүдэлмэридөө харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, ажалай журам нягтаар сахидаг, мүн малай харууһа, тэжээлые зоотехническэ нарин заабариин эмхидхэдэг болоһоноймнай ашаар туйлагдаа гэжэ хэлэхэ байнаб.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй баталан абаһан ороной Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө бодото хубитые оруулхын тула манай коллектив туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхажа, бүри һайнаар хүдэлхэ зорилготой.

И. НЕЧКИН,
Кабанскын шубуунай фабрикын мал шахалгын фермые даагша.
Кабанскын район.

АЖАЛАЙ БААТАРШАЛГЫН ЗАМ

ХУРДАДХАЛГЫН НӨӨСЭНҮҮД

Тайгын Быссэ гол дээрэхи хонжэн байдалые автомобилиин моторнуудай хүнхинөөн таһалба. БАМ-ай ерээдүйн станци — Февральск шадар сэрэгшэд-түмэр замшад звено хабсаргалгын бааза байгуулжа эхилбэ.

Февральск Амарай областиин зүүн хубидахи түмэр замай барилгашадай шухала пункт болоно. Харгын болон юумэ үргэдэг онһон түхеэрэлгэнүүдые заһабарилха цехүүд, модо болбосоруулгын предприятинууд эндэ хүдэлнэ, хайр шулуу малталга эмхидхэгдэнхэй. Эндэ звено хабсаргаха бааза байгуулхадань, БАМ-ай түмэр зам бариха хүдэлмэриие түргэдхэхэ арга олгоно. Февральскһаа зүүн тээшээ — Ургалһаа наашаа баригдажа байһан түмэр замай урдаһаа рельснүүд табигдаха болоно.

ЭЛЕКТРЫН ЭЛШЭ ХҮСЭ ДАМЖУУЛХА ЛИНИНҮҮД

«Востоксибэлектросетьстрой» трестын барилгашадай болон хабсаргагшадай бригаданууд Буреинскэ шэлэ дээгүүр электрын элшэ хүсэ дамжуулха шэжэм утаһа татажа эхилээ.

Хүтэл шэлэнүүд, намагтай газар дээгүүр татагдаха ЛЭП-220 БАМ-ай Хабаровска хизаартахи Березовый болон Джамку һуурин тосхонуудые холбохо юм. Эндэ баригдажа байгаа леспромхозуудые, түмэр замай станцинууд болон разъезднүүдые электрын элшэ хүсөөр хангалгые тэрэ һайжаруулха.

Агууехэ Октябриин 65 жэлэй ойдо зуун километр шахуу ута лини ашаглалгада оруулагдаха юм.

ШЭН ЗОРИГОЙ УГАЙ БЭШЭГ

Бага БАМ-ай барилгын түүхын музей Нерюнгридэ нээгдэбэ. Тэрэнэй экспозицида 10 мянга шахуу экспонат ороно. Тындэ—Беркакит гэһэн түмэр замай участогай барилгын бүхы шатанууд тухай тэдэ хөөрэнэ. Нерюнгриин барилгын дурасхаалта үйлэ хэрэгүүд музейн бүлэгүүдтэ харуулагданхай. Түрүүшын барилгашадай вагончигуудай фото-зурагуудтай зэргэлээд ерээдүйн районуудай — шэнэ барилгануудай түхэл дүрсэнүүд табигданхай.

Материалнуудые суглуулга үргэлжэлһөөр. Урда Яхадай ерээдүйдэ зорюулагдаһан бүлэг музейдэ һаяар бии болохо юм.

ОРОНОЙ УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ БЭЛЭГ

БАМ-ай Баруун участогай (Нижнеангарск) барилгашадта ороной уран зохёолшодой бэлэглэһэн библиотекэдэ Советскэ Союзай арадуудай [illegible] номууд [illegible] лагдаһаа [illegible] зохёолшод [illegible] Гончар, [illegible] нин, [illegible] бусад [illegible] байна.

Байгал-Амарай баригдаж[illegible] гал» жу[illegible] рилэгшэд [illegible] хидта [illegible] байгуулх[illegible] Буряад [illegible] хаа хаан[illegible] ай бари[illegible] бэлэгүүд [illegible] хэлэн [illegible] дакциин [illegible] булангуу[illegible] орожо [illegible] рай түмэ[illegible] зоригто [illegible] үнэн зү[illegible] амжалта[illegible] гүүд но[illegible] һэн бэш[illegible]

ССР-эй ЦК-гай майн (... он) Пленум СССР-эй хоолой программые ба... абхадаа соёлой хү... рине, элүүрые хамгаал... саашадань бүри һайжа... эрилтэ табиһан бай...

«ИИМЭ ХҮНҮҮДТЭЙ АЖАЛЛАХАДАШЬЕ УРМАТАЙ»

мүн элүүр энхын булан оло дахин эмхидхэгдэһэн юм.

Район доторнай оршодог Түгнын, Хонхолын, Шаралдайн, Суулгын, Подлопатинскын участково больницын, тиихэдэ фельдшерско-акушерскэ 20 пунктын болон 280 һууритай түбэй больницын хүдэлмэрилэгшэд үбэлжэлгын хаһада малшадые эрхимээр хангахын тула оролдоно. Нютагаймнай хүн зоной тоо 25 мянга гаранхай. Мүн медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй тоо жэл ерэхэ бүри олошорно, дүй дүршэлынь шье улам бажана. Ажахынуудаймнай фельдшерско - акушерскэ пунктнуудые даагшанар һайнаар хүдэлдэг юм. Ажалшадай элүүр энхые хангаха талаар Хүсөөтын, Хушуун-Үзүүрэй, Барай, Хуушан-Заганай, Гашайн фельдшерско-акушерскэ пунктнуудай хүдэлмэрине онсолон тэмдэглэмээр. Шэнэ-Заганай фельдшерскэ пунктые даагша А. С. Снегирёва, Барай фельдшерскэ пунктые даагша Г. В. Ульянова, Хонхолойн участково больницын врач В. А. Родионов гэгшэд оролдосотой бэрхэ ажалаараа олоной дунда хүндэтэй болонхой. Г. В. Ульянова, А. С. Снегирёва хоёр хүн зоной элүүр энхые хамгаалгын, тэдэнэй ами наһанай, ажабайдалай түлөө тэмсэлгын агуу хэрэгтэ бүхы наһаяа зорюулаанхай. Гуша гаран жэлэй туршада тэдэнэр ажаллаха зуураа, гансашье хүн зонойнгоо элүүр энхые хамгаалгада бүхы хүсэ шадалаа зорюулдаг бэшэ, мүн ниитын ажабайдалһаа гээгдэдэггүй хүнүүд юм. Фельдшерско-акушерскэ пунктнуудые даагшадай олонхинь сельскэ Соведүүдэй депутадуудаар һунгагданхай, тэдэнэй тоодо Барай, Хүсөөтын, Никольскын фельдшерскэ пунктнуудые даагшад Г. В. Ульянова, А. Д. Шагдарова, А. Ф. Иванова гэгшэд оролсоно. Тиихэдэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой кавалер Галина Васильевна Ульянова район дотороо мэдээжэ, дүршэлтэй бэрхэ фельдшер болонхой. Һаяхан үнгэргэгдэһэн фельдшернүүдэй районно конкурсдо тэрэ илажа, түрүүшынхеэ үнгэргэгдэһэн республиканска конкурсдо хабаадаха зоолдо хүртөө. Мүн Гашайн фельдшерскэ пунктые даагша Л. Ф. Коломийцева 25 жэлэй туршада амжалтатай хүдэлмэрилнэ. Иимэ ажалша бэрхэ, түрүү дүршэлтэй хүнүүдээр ажаллахадашье урматай гээшэ.

Районоймнай түбэй больницадашье дүршэл шадабаритай, медицинын бэрхэ хүдэлмэрилэгшэд олон юм. Педиатр В. Б. Жамсаранов, терапевтнүүд Г. Д. Гармаева, Л. П. Мин, лор-врач М. М. Хапхасаева гэгшэд ажалшадай эрилтэнүүдые гүйсэд хангахые оролдоно. Тэдэнэр малшадые үбэлэй һаранuудта һайнаар хангалгые оролдосотойгоор эмхидхэдэг, өөһэдөөшье оло дахин ажахынуудайнгаа гүүртэ болон отарануудаар ябадаг байна.

Үбэлжэлгын үедэ малшадые хангаха талаар Суулгын участково больницын санитарка М. Ц. Дондукова, Подлопатинскын участково больницын фельдшер Е. В. Алейникова гэгшэд ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Районоймнай медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй эдэ амжалтануудые туйлаха хэрэгтэ түбэй больницын ахамад врач А. А. Ли оорынгоо хубитые оруулалсаа. Алексей Александрович манай больницада гурбадахи жэлээ ажаллажа байбашье, эмхидхэлэй, ажалшадые хангалгые үргэдхэхэ, һайжаруулха, малшадые саг үргэлжэ хангаха талаар сэхэхэн хүдэлмэри ябуулжа, больницымнай ажал хэрэгыень һайжаруулаа.

Гэбэшье ажал хэрэгтэмнай зарим тэды дутагдалнууд ушарадаг лэ байдаг. Галтайн фельдшерскэ пунктые даагша У. В. Аюшеева, Шаралдайн участково больницын врачнууд Б. Д. Базаржапов, П. Ж. Бутитова гэгшэд даалгагдаһан ажал хэрэгээ һанаһандаа хүрэмөөр эмхидхэнэгүй. Тиихэдэ Бом, Никольско тосхонуудай медицинын хүдэлмэрилэгшэд малшадые үбэлжэлгын үедэ хангалгые һулаар ябуулна. Нарһатын, Галтайн, Хара-Шэбэрэй фельдшерскэ пунктнуудай түлһэн дутагдалдаг дээрэлэ 2-дохи һараа хүдэлнэгүй.

Хэды тиибэшье, манай районой түбэй больница, участково больницанууд, фельдшерско-акушерскэ пунктнуудай хүдэлмэрилэгшэд ажалшадые, илангаа малшадые хангаха талаар бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа, түрэл Буряадайнгаа алдарта 60 жэлэй ойе ажалай шэнэ амжалтаар угтахые оролдоно.

В. ИВАНОВ,
Мухар-Шэбэрэй районой методическа кабинедые даагша.

«БАЙГАЛАЙ» 6-дахи НОМЕРТО

Буряадай АССР-эй уран зохёолшодой холбооной үмэнэһөө хэблэгдэдэг «Байгал» журналай 1982 оной һүүлшын, зургаадахи номер хэблэгдэжэ уншагшадтаа эльгээгдэбэ.

ССР Союзай байгуулагдаһаар алдарта 60 жэлэй ойдо зорюулагдаһан КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь А. А. Бадиевай «Адли тэгшэ арадуудай бүлэ соо» гэһэн статья журналай нээлтэ дээрэ үгтэнхэй. Мүн эндэ манай ороной үндэһэ яһатанай поэдүүдэй шүлэгүүдһээ оршуулганууд толилогдоо.

Журналай «Шэнэ зохёолнууд» гэһэн гаршаг доро уран зохёолшо Цырен-Дондок Хамаевай «Хэнзэ ногоон» гэжэ романай үргэлжэлэл, Барас Халзановай шэнэ шүлэгүүд, Цокто Номтоевой рассказууд үгтэбэ.

«Очерк, публицистикэ» гэһэн бүлэгтэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи агнуури-олзоборилгын ажахын управлениин начальник В. Москвитинай манай республикын хүбшэтэ хойто зүгэй шэнэ байдал тухай, мүн Содном Бадмаевай социологическа шэнжэлхы удхатай статьянууд толилогдоо. «Хара хирээ» гэжэ тууужа соогоо Эдуард Дроздов зэмэтэниие мүрдэгшэ Г. А. Трояковскиин ажабайдал, хүдэлмэри тухай зураглан харуулна.

М. Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институдай табадахи курсын студентка Надежда Шагдуровагай «Сагаан һарын эхеэр», «Үншэн хабһан» гэжэ рассказууд «Шэнэ нэрэ: танилсагты» гэһэн гаршаг доро толилогдобо.

Журналист, философиин эрдэмэй кандидат Е. Голубевой «Үльгэршэнэй дуунууд Байгал дээгүүр зэдэлнэ» гэжэ статья журналай «Искусство» гэһэн гаршаг доро үгтөө.

Республикын мэдээжэ поэтесса Цырен-Дулма Цыреновна Дондогой эдэ үдэрнүүдтэ 50 наһанайнгаа ойе тэмдэглэбэ. Тэрэнэй зохёохы намтар тухай В. Петоновой статья, мүн «Хараасгай» гэжэ буланда Ц. Дондогойн онтохон-үгүүлэл, шог зохёолнууд болон Жан Зиминэй үхибүүдтэ зорюулһан шүлэгүүд толилогдобо.

Энэ номерой түгэсхэлэй «Шог ёгто долгин» дээрэ Элбэг Манзаровай баснинууд, соёлой элдэб һонин үгтэнхэй.

Б. НАМДАКОВ.

...АН ҺАЙХАНАЙ ЗҮЙЛНҮҮДЭЙ БА ГАР БЭЛЭ...ЭЙ ЗАВОДОЙ ОЁДОЛШОН ЛЮДМИЛА АНА...ЕВНА ЦВИК (зураг дээрэ) АЖАЛДАА АМЖАЛ...ҮЙЛАЖА, ОЛОНОЙ ДУНДА ХҮНДЭТЭЙ БО...ХОЙ. ТЭРЭ ССР СОЮЗАЙ БАЙГУУЛАГДАҺААР ...ЭЛЭЙ ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ ДЭЛГЭРҺЭН СОЦИА... МҮРЫСӨӨНДЭ ИЛАЖА ГАРАА. ТҮРҮҮ ХҮ...ЭРИШЭН МҮНӨӨ 1983 ОНОЙ СЕНТЯБРЬ ҺА... ТҮСЭБӨӨР ХҮДЭЛНЭ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

«ХАТАРАЙ БАГША»— БУРЯАД ТЕАТРТА

— «Комедиин үйлэ хэрэгэй эршэмтэй түргэн хүгжэлтые даруухан буряад хэлэндэ тааруулан найруулха гээшэ эгээл хэсүү байгаа даа», — гэжэ Лопе де Вегэй «Хатарай багша» гэһэн комедиие найруулан табиһан залуу режиссер Людмила Цыденова хөөрэнэ. Гүрэнэй Ажалай Улаан Тугай орденто буряад драмын академическэ театрта гурбан жэлдэ хүдэлжэ байһан Цыденова энэ зүжэгөөр дэлхэйн классикада түрүүшынхеэ хандаба. «Энээнһээ урда тээ элдэб янзын — буряад арадай үльгэр домогой үндэһөөр гү, али мүнөө үе сагай темээр зүжэгүүдые табяа һэм, — гэжэ режиссер хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Харин «Хатарай багша» дээрэ хүдэлһэн ушарни намда ёһотойл шалгалта болоо; Москвадахи Гүрэнэй театральна искусствын институдта, хожомоо бодото ажал ябуулгадаа һураһан бүхы шадабаряа хэрэглэхэ аргыемни олгоо».

Буряад театрай байгуулагдаһаар 50 жэл үнгэрэгшэ зун гүйсөө. Энэ хугасаа соо тэндэ 214 зүжэг табигдаа. Классигуудай зохёолнууд театрай репертуарта элитэ һуури эзэлдэг. Энэ хадаа урданай заншалые үлүүсэ хүндэлһэнэйшье, мүнөөнэй буряад авторнуудай дутаһанайшье үрэ дүн бэшэ. Театр табин жэлдэ хүдэлжэ байха зуураа, онсо шэнэ зохёол бүтээлнүүдтэйгээ зэргэ дэлхэйн соёлой баялигуудтай харагшадаа танилсуулжал байдаг заншалтай.

Буряадуудай хэр угһаа хойшо ажаһуужа байһан газарынь Байгал далайе зүүн тээһээнь хахад һара шэнгеэр хүреэлдэг, урда зүгтөө Монгол оронтой хилэлдэг юм. Байгша зуун жэлэй богоһо дээрэ энэ хизаар уруу ябаһан уран зохёолшо Антон Павлович Чехов иигэжэ дурсаһан байдаг: «Энэ хадаа Швейцари, Дон болон Финляндиин үзэсхэлэн һайхан үзэгдэлнүүд мүн... Сибириин поэзи Байгалһаа эхилнэ...» Тэдэ сүлэлгэдэ тэндэ байһан ород революционернүүдһээ ондоо хэн тэрэ үеын литература мэдэлтэйб даа? Революциин урда тээ энэ хизаарай хүн зоной эрдэм бэшэггүй, барга харанхы байһаниинь мэдээжэ.

Тэрэ үеын сценическэ искусство тухай хэлсэхэшье юумэн угы һааб даа, буддын шажанда тэрэ харша байһан юм гэхэ. Гансал Октябриин социалис революциин илан мандаһанай һүүлээр буряадууд үндэһэн соёлоо хүгжөөхэ аргатай болоо һэн. Автономито республикын ниислэл Улаан-Үдэ хотодо буряад интеллигенциие нэгэдүүлһэн түб бии болоо һэн. Тэрэнь драмын театр байһан юм.

— Хэрбээ Россин театральна ниитын бидэндэ туһалаагүй һаань, эдэ табин жэлшье багадаха бэлэй, —гэжэ театрай ахамад режиссер Федор Сахиров хөөрэнэ. —Буряадай түрүүшын мэргэжэлтэ актернууд болон режиссернууд барандаа Москва, Ленинград хотонуудта һураһан байха. Улаан-Үдэдэмнай соёлой институдай кадрнуудые бэлдэдэг болонхойшье һаань, тэдэнэртэеэ харилсаа холбоомнай үргэлжэлһөөр гээшэ. Зүгөөр түхэл шанарайнь хубилаашье һаань, соёлой талаар хүгжэлтэмнай харилсаатай зандаа. Гэбэшье үндэһэн театр ёһо заншалнуудайнгаа талаар онсо илгаатайл aаб даа.

— Искусство хадаа Буряад орондо айхабтар эршэмтэйгээр хүгжөө, хүгжэнэшье гээшэ, — гэжэ Федор Сахиров үргэлжэлүүлнэ. — Энэшье талаар манай театрай үүргэ тон ехэ байха. Тэрэнэй хүгжэмтэ — драмын бүлэгһөө оперо болон баледэй республиканска театр ургаа юм. Тиихэдэ оркестрэйнь бүлэг филармониин эхи табяа. Буряадай олонхи уран зураашад ба зохёолшодой бүтээлнүүд драмын театртай холбоотой юм.

Улаан-Үдэдэ түрүүшынхиһээ хоёр дахин олон харагшадай багтаха залтай шэнэ театр һая ашаглагдаа. Театрта зүжэгүүдэй буряад хэлэн дээрэ табигдадагшье һаань, автономито республикада ажаһуудаг ондоошье үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд тэндэ ходол ябадаг юм. Тэдэнэр хадаа һургуулида буряад хэлэ үзэһэн, тэрэнээ түрэлхи хэлэнһээ дутуугүйгөөр мэдэхэ залуу һүрэг болоно.

— Манай автономито республикын 60 жэлэй ойдо зорюулагдажа, байгша ондо Ленинградта үнгэргэгдэхэ гастрольдоо мүнөө бэлдэжэ байнабди, — гэжэ Федор Сахиров саашань хөөрэнэ. —Энэ жэлэйнгээ сезоной эсэс багта үхибүүд ба эдиршүүлэй зүжэгүүдтэ наадаха залуушуулые бэлдэхэ гээшэ, минии һанахада, эгээл шухала зорилгомнай болоно. Байн байтараа тэрэмнай республиканска эдир харагшадай театр болохо магадгүй.

Александр ГРИГОРЬЕВ,
АПН-эй корреспондент.

«БУРЯАД ҮНЭН» гэзетэдэ бэшээнэй һүүлээр

...РДЫНГАА СОЛЫЕ ...ЭХЭРЮУЛХЭ ГҮ?

...най газетын декабриин 9-нэй номерто иимэ гаршаг...ар толилогдоһон статья дотор Хэжэнгын районой ...омайский» совхозой Вознесеновкын һаалиин фер... бодото байдалда үзэгдэһэн дутуу дунданууд шүүм...дэһэн байна.

...2—1983 онуудай малай үбэлжэлгые хэр зэргээр ...гэжэ, хайшан гээ һаа һү ехээр һаажа, түсэбтэ даа...уудаа бэелүүлхэ хараатай байһан тухайнь районой ...эрилэгшэдтэ редакци хандаа. Тэрээндэмнай хүдөө ...н управлениин начальник М. Г. Санжимитыпов ... харюу үгэбэ:

...уряад үнэн» газетэдэ гараһан «Урдынгаа солые тэ...лхэ гү?» гэһэн статья «Первомайский» совхозой ...ци болон парткомой хамтын суглаан дээрэ зүбшэн ...дэжэ, шүүмжэлэл гол түлэб зүб гэжэ тэмдэглэг...

...дэ дурдагдаһан дутуу дундануудые усадхахын ...удаадахи хүдэлмэринүүд хэгдэбэ: МТФ-эйн эрилтые ... сүм хангаха шадалтай гүнзэгы нүхэн үрэмдэгдөө. ...й уһалха системэ заһабарилагдаад, мүнөө ямаршьегүй ...р хүдэлжэ байна. Дулаасуулгын системэ мүн лэ ...рилагдаад, улаан булан тугалай байра хоёрто дулаа ...хэй. Эндэ һаагдажа байһан бүхы үнеэдтэ бардам ...өөр һолоомон хэршэгдэнэ. Тугалнуудай ууха хоёр ... бурдууг үдэр бүхэндэ бэлэдхэгдэнэ.

...э мүноо кормушканууд, үүдэнүүд болон үнеэдэй ...н пол заһабарилагдажа байна. Шадал тэнхээ ба... мал тусгаар һайн тэжээл дээрэ табигдаад, ветери... хиналта доро арголуулагдана. Иигэжэ малайнгаа ...олгойе хороохогүйе оролдонобди.

...982—1983 онуудай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үн...кын, мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгэ ба ...далгые ехэ болгохын түлөө Бүхэсоюзна социалис ...соо дэлгэрүүлхэ тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-...инистрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ...й тогтоолтой Вознесеновкын МТФ-эйн коллектив ...саа. Фермын һаалишан бүхэн үбэлжэлгын үедэ со...с уялга абаа. Мүрысөөнэй дүнгүүд декада бүхэндэ ...гдана.

...ллективэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэрине саг ...лжэ ябуулжа байхын тула хэмжээн абтаа. КПСС-...К-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй материалнуу... хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэжэ эхилээ.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР

...РЛИН. Эндэхи Иозеф ...дын нэрэмжэтэ шари...шипнигуудай заводой ...тив мүнөө жэлые ам...тайгаар түгэсхэнэ. Ар...ра соо һалбариин тү...редприятиин хүдэлмэ... нэмэлтэ элшэ хүсэ болон материалнуудые таргашалангүйгөөр 104 мянган подшипник түсэбһөө гадуур бүтээгээ юм. 1982 ондо Советскэ Союзда продукци эльгээхэ уялгануудаа коллектив дүүргээ.

ТАСС · АПН · ХИЛЫН СААНАҺАА

ФИДЕЛЬ КАСТРЫН АМАРШАЛГА

МАНАГУА. Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй оронуудай залан хүтэлбэрилгын бюрогой эндэ боложо байһан онсо яаралтай заседанида хабаадагшадта амаршалгын бэшэг эльгээбэ. Ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй гэшүүн-гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй хабаадалгатай түрүүшын энэ уулзалгын амжалтатайгаар үнгэрһэндэнь сэдьхэлээ ханажа байһанаа ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй түрүүлэгшын тушаал эзэлдэг Кубын хүтэлбэрилэгшэ мэдүүлбэ. Латин Америкын ба Карибска бассейнэй оршондохи асуудал энэ зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

Манагуада зүблөө зарлалга ямаршье бүлэглэлдэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй нягта жагсаалтай, бата нэгэдэлгэн байһые элирхэйлэн харуулна гээд бэшэг дотор хэлэгдэнэ. Бэеэ дааһан байдалай гадаадын политика бэелүүлхэ, империализмын ба колониализмын эзэрхэг түримхэй, булимтархы ябуулгануудые усадхан зайсуулха талаар энэ районой арадуудай ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһыень зүблөөндэ хабаадагшад баталба.

ЭБ НАЙРАМДАЛТА ҮҮСХЭЛНҮҮДЫЕНЬ ҮНДЭРӨӨР СЭГНЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай Компартиин Центральна Комитет мэдүүлгэ толилуулба. Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ Декларации дотор найруулагдаһан эб найрамдалта үүсхэлнүүдые тэрээн доторoo үндэрөөр сэгнэһэн байна.

Эдэ шухала дурадхалнуудынь буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха, амгалан байдал хангаха, бүхы гүрэнүүдэй экономическа болон социальна хүгжэлтые улам дээшэлүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй байна гэжэ США-гай Компартиин ЦК-гай документ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, амгалан ёһоной харилсаа холбоо тогтоохо тухай договор баталха гэһэн дурадхалтайгаар НАТО-гай бүлэглэлдэ хандахадаа, Советскэ Союз болон бусад социалис оронууд ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахые хүсэжэ байһанаа мэдүүлбэ.

ГАЙХАМШАГТА ҺАЙНДЭР

АККРА. СССР-эй ба Ганын Республикын хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоһоор 25 жэлэй ойе Ганын олонниитэ январиин 14-дэ тэмдэглэбэ. Үнгэрһэн жэлдэ хоёр ороной хоорондохи харилсаае хүгжөөхэ талаар шэнэ юумэн хэгдээ. Ганада экономическа түсэблэлгын ба статистикын албаниие Ганада эмхидхэлгэдэ туһаламжа үзүүлхэ тухай хэлсээн 1982 оной октябрь һарада баталагдаа һэн. Экономическа байгуулалтада совет хүнүүдэй туйлаһан асари ехэ дүй дүршэл Ганада ашатай туһатай байна гэжэ финансын ба экономическа түсэблэлгын асуудалнуудаар Национальна оборонын саг зуурын Соведэй (ВСНО) секретарь Квеси Ботве тэрээндэ гар табилгын үедэ мэдүүлээ һэн.

Документын үндэһөөр СССР-эй мэргэжэлтэд Хара Вольта мүрэнэй эрьедэхи Буида гидроэлектростанци барихын тула геологическа шэнжэлгэнүүдые, проектнэ хүдэлмэри бэелүүлхэ юм. Республикын залуу барилгашад болон энергетигүүд Советскэ Союзда техническэ мэргэжэл шудална.

Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политическэ хараа шэглэлые Ганада үндэрөөр сэгнэдэг юм.

ТЭТЧЕРЭЙ ДЭНШЭЛГЭ

ЛОНДОН. Фолклендскэ (Мальвинска) аралнууд дээгүүр дэншэжэ ябаһан Британиин премьер-министр М. Тэтчер Урда Атлантикадахи хёмороо зүришэлдөөе улам дэбэргэхые Лондоной хүсэжэ байһыень тэрэ үшөө дахин элирхэйлээ.

Британиин эскадрын бүридэлдэ оруулагдажа, энэ райондо байлгагдаһан «Антрим» гэдэг эсминецэй экипажай урда үгэ хэлэхэдээ, Фолклендүүдые тойруулаад сэрэгэй зоно урдынхидал адли үлөөхөөр консерваторнуудай правительствын һанаашалжа байһые тэрэ сэхэ тэмдэглэһэн байна.

Британиин сэрэгүүдэй «сүлөөлэлгын уялга» тухай олон табые шашахадаа, торийн кабинедэй толгойлогшо Англиин сэрэгүүдэй энэ райондо байлгагдаһые сагааруулха гэжэ һэдэһэн байгаа.

МАНАГУА. М. Тэтчерэй һүйдхэлтэ дэншэлгые Латин Америкын оронууд эрид буруушаана гэжэ Никарагуагай гадаадын хэрэгүүдэй министр Мигель д'Эското мэдүүлбэ.

ФКП-гэй ЦК-гай ПЛЕНУМ

ПАРИЖ. Франциин Компартиин Центральна Комитедэй пленум эндэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Орон доторхи политическэ байдалые, засагай нютагай зургаануудта болохо һунгалтада бэлдэхэ талаар ФКП-гэй ажал ябуулгые зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулагдаһан байгаа.

ФКП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Поль Лоран пленум дээрэ элидхэл хэбэ.

Орон доторхи политическэ байдалые шэнжэлхэдээ, зүүнэй үзэлтэй партинуудай правительствын политикые бэелүүлхэ замда һаад тойбо ушаруулха зорилготойгоор хархис хүсэнүүд ябуулгануудаа үргэдхэжэ байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. 1981 оной май һарада орон дотор болоһон хубилалтануудтай хархис хүсэнүүд эбсэжэ шадахагүй байна. Министрнүүд-коммунистнуудай правительствада хабаадаха, үргэн ниитэ арад зоной һуудал байдалые һайжаруулхын тула социально-экономическа хэдэ хэдэн хубилалтануудые хэхэ гэжэ тэдэнэр хараалһан байгаа.

ПАП АГЕНСТВЫН МЭДЭЭСЭЛ

ВАРШАВА. США-гай эрхэтэн эхэнэр, ЮПИ агентствын журналист Р. Груберые Польшоһоо гаргаха гэһэн шиидхэбэри ПНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство абаба.

ПАП агентствын мэдээсэлэй ёһоор, тэрэ тагнуулай шэнжэтэй материалнуудые суглуулдаг байгаа. Энэнь журналистнуудай уялгануудые бүдүүлигээр хазагайруулһан ябадал болоно гэжэ аюулгүйе сахиха органууд тогтоогоо. Энээнтэй дашарамдуулан, ПНР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство Варшавада байдаг США-гай посольстводо эрид буруушаалга хэбэ.

«КОС-КОР» мэтын социализмда зүрюу харша эмхитэй нягта холбоо барисаатай байһан Р. Грубер ПНР-эй оорыгөө хамгаалха хүсэндэ хабаатай мэдээсэлнүүдые түрүүшынхеэ суглуулаа бэшэ юм гэжэ Польшын телевидени мэдээсээ.

Гринэм-Коммон гэжэ американ баазын дэргэдэ болоһон демонстрацида хабаадагшадые хайра гамгүйгөөр хэһээһэн ушарые буруушаагшад олоор түрмэдэ хаагдаа. Тэдэнэр Великобританиин газар дээрэ американ сэрэгэй баазануудые байгуулхагүй гэһэн эрилтэ табиһан байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: демонстрацида хабаадагшад.

АП-ТАСС-ай телефото.

СССР-эй ба МНР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ туһалалсаха тухай договорой 37 жэлэй ой мүнөөдэр гүйсэбэ.

ХАНИ БАРИСААГААРАА БАТААР НЭГЭДЭНХЭЙ

«Хадануудай нэгэ нэгэнһээ холо оршодогшье һаань, үүлэнүүд тэдэниие холбодог, хүнүүдэй бэе бэеһээ холо ажаһуудагшье һаань, хамтын хэрэгүүд тэдэниие нэгэдхэдэг» гэһэн эртэ урда сагһаа мандахүрэжэ ерэһэн арадай сэсэн үгэнүүд монгол ба совет арадуудые холбодог ёһотой хани нүхэсэлэй харилсаануудые тодорхойлно. Эдэ харилсаанууд эбдэршэгүй, агууехэ зохёохы хүсэтэй гээд хүн бүхэнэй этигэхын тула жаран жэл яһала хүрэмөөр болзор. Энээнэй ашаар лэ монгол арад зуун жэлнүүдтэ үргэлжэлһэн феодальна гээгдэнги байдалые дабажа, шэнэ байдал байгуулгада үзэгдөөгүй ехэ амжалтануудые туйлажа шадаа. Хоёр арадай хоорондохи харилсаанай түүхэдэ олон тоото толотомо хуудаһанууд бэшэгдэнхэй. 1946 оной январиин 15-да гар табигдаһан ба хорин жэл үнгэрһэн хойно январиин тэрэл үдэр утадхагдаһан СССР-эй болон МНР-эй хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон ба нэгэ нэгэндээ туһалалсаха тухай договор хадаа энэ түүхэ бэшэгэй эгээл гайхамшагта шатануудай нэгэниинь болоно. Экономикын хамтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ, МНР-тэ социализмын материально-техническэ бааза байгуулгада тус документ нягта харилсаа холбоо саашадань хүгжөөхэ үндэһэ һуури болодог.

Политикын, экономикын, эрдэм техникын, соёлой ба бусадшье һалбаринуудаар бэелүүлэгдэдэг монгол-совет харилсаануудай хэмжээн жэлһээ жэлдэ, нэгэ табан жэлһээ нүгөөдэдэ ургана. Иимэ эршэ түгэлдэр ба үрэ түгэс харилсаа холбоон хоёр ороной ба арадуудай аша туһада гансал харюусана бэшэ, мүн социалис хани харилсаата гүрэнүүдэй хоорондохи холбооной шухала хубинь, Азида эб найрамдал ба аюулгүй байдал хангаха талаар горитой нүхэсэл болодог юм.

Тус документдэ гар табигдаһан ээлжээтэ ойн баярые һайндэрлэхэ үедэ монгол ба совет арадууд харилсаа холбооной дүнгүүдые согсолдог, хани барисаанай болон үгээ ойлголсолгын харилсаануудые хүгжөөхэ ба нарижуулан һайжаруулха талаар үшөө ехэ зорилгонуудые хараалдаг һайн заншалтай юм.

Ороной экономико болон соёл болбосорол амжалтатайгаар хүгжөөлгэдэ, арад зоной материальна һуудал байдалые һайжаруулгада һүүлэй жэлнүүд шухала шата болоо гэжэ МНР-эй ажалшад ханалтатайгаар тэмдэглэнэ. Совет хүнүүд энэ талаар арадай Монголдо ехэ туһа нэмэри хэнэ. Энэ аха дүү ёһоной туһаламжын, монголнуудай болон Соведүүдэй ороной түлөөлэгшэдэй шэн зоригто ажалай үрэ дүнгүүдые республика дотор хаа хаанагүй хаража болохо. Эдэнь гэбэл, мүнөөнэй промышленна предприятинуудай корпусууд, шэнэ газарай госхозууд болон мал ажалай комплекснууд, хото городууд болон һуурин тосхонуудтахи байрын шэнэ гэрнүүд, электрын элшэ хүсэ дамжуулха хэдэн зуугаад километр шэжэм утаһа, арадай ажахын олон тоото бусад шухала барилганууд болоно.

Недоидо жэлэй эсэстэ Монголой томо ехэ предприятинуудай списогтэ хоёр шэнэ барилга гансата нэмээ. Бага-Нуурай шулуу нүүрһэнэй уурхайн болон Бор-Үндэртэхи плавикова шпат олзоборилгын шэнжэлгэ-ашаглалгын комплексын түрүүшын ээлжээнүүд болоно. Ороной бүхы экономикые хүгжөөлгэдэ эдэ барилганууд сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай юм.

Жэшээнь, Бага-Нуурай түрүүшын ээлжээн жэл соо нэгэ миллион тонно нүүрһэ үгэхэ, харин проектээр хараалагдаһан хүсэндөө хүргэгдэхэдөө, тус предприяти нүүрһэ олзоборилгые 6 миллион тоннодо хүргэжэ, республикын түбэй районой промышленностиие түлишөөр сүм хангаха юм. Харин долоодохи табан жэлэй эсэс тээшэ Бор-Нуур дэлхэй дээрэхи иимэрхүү түхэлэй эгээл томо предприятинуудай нэгэниинь болохо юм. Тэрэнэй продукци Советскэ Союзда худалдагдадаг байха. Монгол, совет барилгашадай хамтын хүсөөр байгуулагдаһан эдэ предприятинууд социалис ба коммунис байгуулалтын замаар дабшадаг аха дүү арадуудай айхабтар ехэ арга боломжонууд тухай гэршэлнэ.

Советскэ Союзай туһаламжада түшэглэхэ зуураа, монгол арад ерээдүй тээшэ найдамтайгаар харана, ороной социально-экономическа хүгжэлтын бүри ехэ харюусалгатай зорилгонуудые хараална. Жэшээнь, гансал мүнөө жэлдэ национальна доход 7,6 процент ургаха, республикын экономикын бүхы һалбаринууд саашадаа хүгжөөгдэхэ, арад зоной һуудал байдал һайжарха, соёлой хэмжээн ургаха юм. СССР-эй туһаламжаар хүдөө ажахын, промышленностиин, транспортын ба хэлхээ холбооной материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ, байрын гэрнүүд болон соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын барилгануудые бодхоохо талаар үргэн ехэ хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ юм. Аха дүү бусад социалис оронуудтай МНР-эй бэелүүлдэг экономическа болон научно-техническэ харилсаа холбоон шэнэ шатада гаргагдаха юм.

МНР-эй болон СССР-эй хоорондо хани барисаа, харилсаа холбоо болон туһалалсаха тухай договорой 37 жэлэй ойтой дашарамдуулан, бүхы орон дотор баярай суглаанууд болон митингнүүд үнгэрнэ.

Александр ДЕНИСОВИЧ,
ТАСС-ай корр.

Улаан-Баатар.

ТОЛИ

Түрэл нютагаймнай түүхэhээ

МҮНХЭ ЗУЛА

Дүшэн табан жэлдэ КПСС-эй зэргэдэ ябаhан Тугдэм Тугутович Тугутов Худан-Хэжэнгын голдо шэнэ байдалай мүнхэ зула бадаргаалсаhан габьяатай. Энэ тиихэдэ эдир ябаhан эдэбхитэнэй халуун хабаадалгатайгаар 1923 ондо Ушхайта гэжэ газарта таряашадай түрүүшын комитет (кресткомэ) эмхидхэгдэhэн юм. Тэрэ гэhээр Т. Тугутов түрэл нютагтаа олохон колхозуудые байгуулалсаhан, Хэжэнгын, Хориин, Загарайн районуудта сомоной Соведүүдэй түрүүлэгшын тушаалда хүдэлhэн намтартай. Мүнөө 79 наhатай энэ нүхэрнай эдэбхи үүсхэлээ hуларуулаагүй, пионернүүд болон залуушуултай уулзалгануудта хабаадажа, Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ болоhон үймөөтэ үйлэ хэрэгүүд тухай hонирхолтойгоор хөөрэдэг юм.

Мүнөө манай Буряад нютагай бүхы ажалшадай автономито республикынгаа тогтоогдоhоор алдарта 60 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэеэ бэлдэжэ байхада, нүхэр Т. Тугутовай аяар тэрэ үедэ хэhэн тэмдэглэлнүүд hонирхолтой байха аабза гэжэ hанаhандаа, заримыень статьягай шэнжэтэй болгожо, уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди.

hАЯХАНА хубиингаа хэрэгээр партиин районно комитедтэ орожо гарахадаа, гурбан дабхарай оройhоо түрэл Хэжэнгынгээ талые хаймадан хаража, нэгэ хирэ хүдэлэнгүй зогсооб. Арба шахуу модондо hунаhан Хэжэнгэ тосхон альган дээрэм мэтэ. Агшам зуура нюдөө аняад орхиходом, тад ондоо зураг, аяар холын хорёод оной ажабайдал hэргээдхео бэлэй: эгээл эндэ, Хэжэнгын хушуунай түб Шулуута (дэмы иигэжэ нэрлээгүй ёhотой!) гэжэ газарта найман найгашаhан модон урса гэрхэн... Мүнөө найма мянган хүн зонтой районой түб. Далан тохой Хэжэнгын голые дахаhан үбhэнэй түлэг үеын бухалнууд мэтэ hэеы гэрнүүдэй орондо хоёр-гурбан дабхар шулуун гэрнүүд уужам салуу сонхонуудтаа улаан нара угтан наадхуулнал! Хоёр-гурбан жэлэй саада тээ урданай коммунист Содном Ешиевич Жигмитовэй Хэжэнгын үшөө мүнөө болотор үүдэеэ сэлээгүй музейдэ табиха hанаатай hэеы гэр бэдэрhэниинь огто олдоогүй бшуу. Ажабайдал ондоо болоо даа! Минии hайн танил байhан Хоца Намсараевич Намсараевай «Урданай юумэ ула болоо, мүнөөнэй юумэ зула болоо» гэhэн сэсэн мэргэн үгэнүүд эжэлүүдгүй hанаанда ороодхино.

Теэд шэнэ байдал мэнэ бэлэхэнээр мандаагүй...

Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ ангиин тэмсэл айхабтараар хурсадаа бэлэй. Манай Ушхайтын таряашадай комитедтэй хаяа хадхажа түбхинэhэн Хэжэнгын дасанда 400 гаран ламанар дүрбэн зүгhөө сугларhан хүн зоной хүзүүн дээрэ маани мэгзэмээ дүүесэ уншаhан зандаал байгаа. Ойн гүн соогуур Семеновой бандануудай үлэгдэлнүүд үшөөл тэнэhээр ябаа. Баяд. ноёдой бардам ааша хаа-яахана үзэгдэhөөр hэн. Иимэ эрхэ байдалда тэрэ үедэ хурга даража тооломоор үсөөхэн лэ коммунистнууд, комсомолшууд, гол түлэб эдэбхитэд түүхын дабшасада түбэг татаха hанаатай бүхы эдэ хүсэнүүдтэй үхэлтэ тэмсэл үүсхэhэн юм.

Юрэдөөл, Хэжэнгымнай тала хүлгэжэ хүүежэ байгаа. Нэгэ айлай хүбүүд аад, тэрэ тэмсэлэй баррикадын хоёр таладашье гарашагша hэн. Жэшээлхэдэ, Жэбхээhэн гэжэ нютагта Эрдэнитэн гэжэ эбтэй эетэй ажалша бэрхэ бүлэ байhан аад, хожомынь эбсэшэгүйгөөр бутараа бэлэй. Үбгэн Эрдэниин Гомбо ба Ринчин гэжэ хүбүүдынь коммунистнуудай зэргэдэ жагсахадань, ахань болохо Будань тэдэ үймөөтэ жэлнүүдтэ үлүү гараса баяжаад, бүхы социальна үйлэ хэрэгүүдые зүб тээшэнь шиидхэлгэдэ шажан номнол гол үүргэ дүүргэхэ ёhотой гэжэ тоолодог. балгадуудай хүдэлөөе хүтэлбэрилөө юм. Харин Жамбал хүбүүниинь хархис үзэлтэй лама hэн. Иимэ зон эбтэйгээр нэгэ стол тойрожо hууха байгаа аал? Үгы бэд даа.

Сэхыень хэлэхэдэ, балгадуудай хүдэлөөн гэдэг Худан-Хэжэнгын голдо революционно хубилалтануудые урагшатай түргэн хэлгэдэ уршаг гай татажа байhаниинь эли бэлэй. Тиимэhээл Шэтэдэ байhан Алас-Дурна зүгэй правительствада хандажа, туhаламжа эрихэ гэhэн шиидхэбэри абтаа юм. Эндэ эхилhэн хёмороое номгоруулха зорилготойгоор Бада станцида буужа, Хэжэнгэ худар тэдэл жэлнүүдтэ (1922 он гээшэ hэн ха) хуушанай партизан, ДВР-гэй правительствын гэшүүн Дмитрий Шилов өөрөө хүрэжэ ерээ hэн. Үндэр гоё бэетэй, ута hэлмэ hуйбадаhан, гажа буруугаар харагдаhан галифе үмдэтэй энэ хүниие хэжэнгынхид hонирхон угтаа бэлэйбди. Тэрэ ехэл анхаралтайгаар хушуунай эдэбхитэдтэй хөөрэлдэhэн юм. Бүхы сомонуудай түлөөлэгшэдэй хабаадалгатай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэ зуураа, нүхэр Шилов эбтэй эетэйгээр хүдэлхэ гээшын гүн удха шанар, Соведүүдэй нүлөөнэй ургалта, Россин хүдэлмэришэн ангиин илагдашагүй хүсэн тухай тодорхойгоор тогтоо. Тиихэдээ шэнэ ажабайдалай мүнхэ зулые имагтал Соведүүд, Ленин бадаргажа, бусад яhатан гүүлэдэг буряадуудта эрхэ сүлөө, адли тэгшэ байдал асарба гэжэ тэмдэглээ. hүүлдэнь Хэжэнгын хошуунай этигэмжэтэ нюур болохо Цыдып Цыренжапов ба дээрэ дурсагдагша балгадуудай удамаршан Буда Эрдынеев гэгшэдые эблэрhэнэйнь тэмдэг болгуулан, гарнуудыень шангаар адхалсуулhан юм.

Иимэ үндэр тушаалта айлшанай үгэнүүдын үнэн удхаараа нютагаархинайм үрэ зүрхыень үндэhөөрнь хүдэлгэhэниинь ойлгосотойл. Тиин манай тала баридаг ажалша, малша хүн зоной тоо толгойе олошоруулаа hааб даа. Үнэхөөрөөшье, үнөөхи ульгэрэй баатартал Совет засагнай «Үдэр бүри үндыжэ, хоног бүри ургажа» эхилээ hэн. Лама, бөөнэр атанхаанаа алдажа, элдэб муухай «шамбалын сэрэгhээ» эхилээд, «галабай эрьесээр» занадагшье байгаа. Нюдарган баяшуул хорёо хотондоо хороод, буhалгаа бэлдэдэг бэлэй.

Зүгөөр коммунистнуудые, үеын хүн зониие тэдэ заналтануудынь айлгахаяа болёо hэн. Тэдэл жэлнүүдтэ тэсэмгэй зоригтойгоор арадай хэрэгтэ ами наhаяа зорюулан тэмсэhэн хүнүүдые эндэ дурдахa хүсэлтэйб. Хошуунай захиргаанай хүтэлбэрилэгшэ Дарижаб Доржиев, мүнөө амиды Шагдаржаб Цыванов, Должит Эрдынеева, мүнөөхи Ринчин Эрдынеев, Жамьянжап Жалсанов, Зан Бадмаев, Санжимитып Цыжибон, тиихэ үедэ багша ябаhан, хожомынь совет буряад уран зохёолой үндэhэ hуури табигша Хоца Намсараев, Цыремпил Доржин болон бусад.

Эдэ нүхэдэй эсэшэ сусашагүй оролдолгоор 1930 оной хабар Хэжэнгын голдо Сталинай нэрэмжэтэ эгээн түрүүшын коммуна байгуулагдаhан түүхэтэй. Тиихэ үедэ моритойшье, ябаганшье агитаторнууд Худан-Хэжэнгын голоор таран ябажа, коммунын зэргэдэ орохые хүн зониие уряалагша бэлэй. Хуушан монгол үзэгүүдээр барлагдадаг байhан «Буряад-Монголой үнэн» газетэ дэлгэжэ, хамтын байдалай хаа хаанагүй илан мандажа байhан тухай материалнуудые hэеы гэрнүүд, үбhэшэдэй отогууд, дасан дугангай оршондо зоримгой сэхээр уншажа hуудаг эдэбхитэдые хоёр нюдөөрөө олол хараhан байхаб. Өөрөөшье би тэдэнэй нэгэниинь hэм.

Манай Ушхайтада 1931 оной зун 16 үрхэтэ айл хамтаржа, коммунын үндэhэ табиhан юм. Тэдэнэй дунда Радnын Галанай, Базарай Ямпилай, Бодиин Содномой, Бадмын Данзанай, Цыренэй Дашабалай болон бусадай бүлэнүүд бии hэн. Түрүүшын үедэ хүнгэн бэшэ байгаа. Би, түрүүлэгшэнь, залуудажашье магадби. Теэдшье хүн зоной hанаан, хараа бодолшье үшөө хүсэд сэхэрээгүй байгаа hааб даа. Ехэнхи ушарта хүдөө нютагуудай хүн зон коммунын гол уг зорилгонуудые буруу ойлгодог юм hэн. Тиимэhээл үмсэдөө хүдэлhэндэл хүлhээ гаргаха дуратайшуулшье үсөөн байгаа. Тээмэндэ hаяхана телевизорээр «Поднятая целина» гэжэ уран hайханай фильм угаа hонирхон харахадаа, тэрэ холын үеые ой ухаандаа дахин hэргээгээб. Юрэдөөл, Кондрат Майданниковай hанаа үнөөн бололгонь, эбдүүсэлгэнь намда ехэл ойлгосотой байгаа даа. Энэ фильмдэ харагшадамни тон адли баримтанууд 30-аад оной Ушхайтадашье үзэгдэдэг бэлэй. Зарим hамгад хормойдошни аhахаhаа тээ наагуур аашалалдаха, унгэрхэдөө уй хай табилдаха: «Юрэдөө, манай морёор үдэр, hунигүй газар хахалжа, зорюута хүлhөөнь буулгаха гээ гүт, нүхэр түрүүлэгшэ? Харыт, тээ тэрэ Базарай Ямпилай хээр гурбадахи үдэрөө обёос соо умбажа байнал. Тиихэдэнь минии зээрдэ араг яhан болошоод, арай шамай гуйбажа ябана бшуу. Тэрээнhээм юун үлэхэб, аа?!» Иимэл hамгадта хамтын ажабайдалай уг тухай нилээд тэсэмгэйгээр ута гэгшын лекци (мүнөөнэйхеэр ааб даа) уншажа гарахаш. Тиихэдэшнил уйлахаяа болижо, нэгэ хэдэн хоног соо нэтэрүү нэдээр дахахагүй, гэбэшье хэды хоноод байхада үшөө нэгэн үнөөхил удхатай «нэхэбэриеэ» эхилхэл даа.

...Хороод байhан дайсаднайшье эдэ жэлнүүдтэ хорото hаналаа хуряагаагүй hэн. 1925 онhоо партиин гэшүүд Шагдаржап Цывановые ангиин дайсан агнажа, hуниин харанхыгаар шудхамал тобшотой таба hүрдэгөөр хоёр дахин бууд̇аhан юм. Удаань, 1930 оной халуун зун, Леоновкодо нюдарган баяшуулай буhалгаан hүжэржэ, хүршэ Эдэрмэг hууринайнь эгээл эрхим зургаан эдэбхитэд зэрлиг муухайгаар алуулаа бэлэй.

...hаяхана би түрэл Ушхайтаараа ябажа ерээб. Тэндэ хуушанаймнайшье, залуушье нүхэд олон бии. Шэнэ ажабайдалай зүргэдэ суг хамта шэлжэhэн коммунарнуудаа дурсааб. Тэдэнэй диилэнхи олониинь мүнөө үгы ааб даа. Зариманиинь Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда унаhан юм.

Дайнда унаhан баатар хүбүүдтэ зорюулагдажа, hууринай түбтэ бодхоогдоhон хүшөөгэй дэргэдэ хэдэн минута абяагүй зогсоходоо, танил нэрэнүүдые дахин дахин ой ухаандаа hэргээгээб. Энэл Ушхайтын колхозой гэшүүд гал дүлэтэ 1944 ондо өөhэдынгөө мүнгэ зөөреэр дайшалхы самолет худалдан абажа, совет мэргэн соколнуудта дамжуулан үгэhэн габьяатайл. Мүнөөшье орохон лэ айлдатнай Верховно Главнокомандующиин гар табилгатай үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргэhэн грамотануудай шэл рама соо ханада үлэгөөтэй байхыень обёорхолта.

Түрүүшын коммуна суг хамта байгуулhан нүхэдэйнгөө хүбүүд, басагадтай, аша гушанартай хөөрэлдэн зугаалан ябахада, ямар аятайб! Тиихэдээ мүнөө үеын хүнүүд айхабтараар хубилаа гэhэн гүн тобшолол хэнгүй байхаар бэшэл. Жэшээ болгон, коммунар Содном Бодиевай үхибүүдые эндэ дурдаhуу. Балдан ба Содном гэжэ хүбүүдынь багшанар, Базарынь — физико-математикын эрдэмэй кандидат, Дандарынь — экономист, харин эгээн бага Должимаань — врач юм.

Коммунарнуудаймнай ухибүүд иимээр лэ ургаа!

Базарай Ямпилай хүбүүн Бау Ямпилов суута композитор, РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат. Тиихэдэ Радnын Галанай хүбүүн республика дотороо мэдээжэ уран зохёолшо болонхой. Цэрэн Галановай бэшэhэн гушаад онуудай үе тухай домоглоhон тууже hонирхон уншаhан байхаб. Иимэ жэшээнүүд олон даа, угаа олон...

Би хорёод-гушаад оной үеhөө эхилжэ, түрэл нютагайнгаа түүхэ бэшэдэг хүм, тиимэhээ энэ бүгэдые омогорхон, олзуурхан байжа тэмдэглэдэг ушарни, өөрымни наhанай аза талаан, аминайм алтан жаргал гэжэ үбгэн болоhон би үнэн зүрхэнhөө хэлэхэ байнаб.

...КПСС-эй Хэжэнгын райкомой гурбан дабхар байшанhаа гудамжада гарахадам, үндэр табсан дээрэhээ үргэн голоймни гүн руу зорижо, алхам хэхэеэ hэдэhэндэл, бронзо Владимир Ильич Ленин баруун гараа дээрэ үргэнхэй зогсоно. Энэл гараар бадараагдаhан мүнхэ зула мүнөөдэршье Худан-Хэжэнгын хүн зоной ажабайдалай, ерээдүйн ехэ наран болоjо бадарнал!

А. ЖАЛСАНОВ
бэшэжэ абаба.

АЛЕКСЕЙ БАДАЕВ

ЗУРГААН ДУУН

БУРЯАД ОРОНОЙ МАГТААЛ

Улаан-Үдэмнай алдарта Москватай
Дулаан нүхэсэлөөр хубиня холбонхой.
Совет хүнүүдэй солыень мүнхэлэн,
Солгёон залуушуул БАМ-даа золгонхой.
hалбаран хүгжэ, үүрээ угтан,
Амгалан сүлөө наран доро
Эсэгэ абын тоонто нютаг
Эльгэ сагаан Буряад орон!
Олон бэрхэшээл дабажа буряадууд,
Олоол хамтадаа баяр жаргалаа.
Сарюун дуунуудтаа партияа магтанал,
Саяан уулаяа, арюухан Байгалаа.
Дабталга
Залуу hаалишан таряашан үбгэнтэй
Засаг түрынгөө жолоое баринхай.
Уужам Яруунатай сэлгеэхэн Сэлэнгэ
Урагууд боложо түрэдөө уринхай.
Дабталга

БАМ БАРИГШАДАЙ ДУУН

Комсомол зоной сэдьхэлэй уряа
Огсомоор тараа орон соом.
Загаhашан латыш, хонишон буряад
Золгожо бүхөөр нүхэсөөл.
hайхан манай зорилго
Байгал-Амарай түмэр зам.,
Сагай мантан барилга
Сайн байна, нүхэр БАМ!
Нэлэнхы тайга, саhата Даваан
Нэмжыжэ угтаа урдаhаам.
Хадата Грузи, нарата Москва
Хамhажа байна араhаам.
Дабталга
Хүсэлнай үргэн, наhамнай залуу,
Хүнүүдтэ юуштэйб бэрхэшээл?
Тэнхээмнай ехэ, зүрхэмнай халуун
Тэмсэлдэ гарнай мэргэжээл.
Дабталга

ДЭБЖЭН ХҮГЖӨӨ БУРЯАДНАЙ

Аха дүүгэй хани барисаан
Алтан гэрэл сасаргаа.
Хүдөө зомнай шэнэ ургасаар
Хүсэл найдал бадаргаа.
Элбэг дэлбэг жаргалтай
Энхэ мүнхэ араднай.
Дэлгэр баян байдалтай
Дэбжэн хүгжөө Буряаднай!
Табан хушуу адуу малаараа
Тала дайда бүрхөөhэн,
Бэрхэ солбон хатар дуугаараа
Эрхим солоо үршөөhэн.
Дабталга
Улаан тугаа батаар үргэнхэй
Залан сэхээр алхаял.
Элдин уужам энэ дэлхэйдэ
Эб найрамдал сахиял.
Дабталга

ЗАЛУУШУУЛАЙ ДУУН

Мүнхэ Ленинэй гүн ехэ hургаал
Энхэ дэлхэйдэ дэлгэрэн мандаа.
Үргэн харгыда абанар гаргаад,
Мэргэн гарнуудаа дамжуулаа мандаа.
Эдир залуудаа эрмэлзэн,
Эхилэ дуугаа огсомоор,
Алдар солодо хүртэнхэй
Аба оронойм комсомол!
Хаанаб бэрхэшээл эрмэлзыт гэжэ
Заана зүрхэмнай — залуубди бидэ.
Баатар сагайнгаа гайхамшаг шэнжэ
БАМ-да харуулхаа зэhээбди жэгдэ.
Дабталга
Зам би түби руу ракетэ шэдээд,
Замда гараабди, мүшэтэ замдаа.
Эхэ газараа сэсэгээр шэмээд,
Сэхэ зорёобди коммунизмда.
Дабталга

БАЙГАЛАЙ ЗАГАhАШАН БАСАГАН

Оёоргүй далаймнай бардамаар долгилжо,
Онгосо булайгаар hэжэрбэл даа,
Сэнхирхэн пулаадаар холоhоо даллажа,
Сэдьхэлым хэтэдээ эзэлбэл даа.
Байгалайм эрэлхэг загаhашад —
Буряадайм сэбэрхэн басагад!
Манатай үглөөгүүр далайда гаралсаад,
Таанадтай губшуур татахам даа,
Түүдэгэй дэргэдэ нэгэнтэй танилсаад,
Түрүүшын дураяа угтахам даа.
Байгалайм эрэлхэг загаhашад —
Буряадайм сэбэрхэн басагад!
Байгалы, намайеш мэдэлдээ оруулаад,
Гайтайгаар захиржа захалбал даа,
Зүhөөрөө тиимэшье илгарма бэшэ аад,
Зүрхыем губшууртаа оруулбал даа.
Байгалайм эрэлхэг загаhашан —
Буряадайм сэбэрхэн басаган!
Дабталга

НАЙДАЛ

Олзон шадарай нааданhаа
Олзо олоhон шамтайгаа
Сэлгээ хабарай аажамда
Сэгээн таладаа уулзаhайб.
Сэгээн таладаа уулзажа,
Сэнгээд ханилаад шамтайгаа
hажаад хараhан зүүдэндэш
hанаан зүрхыеш эзэлhэйб.
hанаан зүрхыеш эзэлжэ,
Дураяа баталаад шамтайгаа,
Урин хабарай ургыгаар
Урал дээрэшни задарhайб.

Ц-Д. ДОНЛОКОВА

ЯНЖАМА

(Рассказ)

Яhалахан хүйтэн үбэл.
Янжама хүүгэдээрээ
үлэбэл.
Нүхэр гэжэ юумэнь
Нүгоо тээшээ эрьебэл.
hамгадай олондо төөрижэ,
Хажуу харатай хөөрэжэ,
Яба ябаhаар ябаа ха,
Январиин хүйтэндэ
ядаа ха.
Сэдьхэлээ уудалжа
үзөөгүй,
Сэржэмээ үргэжэ
хүсөөгөөгүй.
Гэнтэ нэгэ мэдэхэдэнь,
Гэргэдш саашаа
харанхай.
Сагаан үhөөр hаншагтань
Саhан hайсахан оронхой,
Нүхэрөо hанан уйлажа,
Нүгэлөө тоолон уйдажа,
Айлай хоорондо алдалан,
Амяа хиидэн хэбтэбэ ха.
Ямар нэгэ залуу
Ябаад гарахынгаа тэндэ—
Түрэл түhөө оложо,
Түдэгэсэн хажуудань
зогсобо:
«Аба», — гэжэ
аргааханаар
Алдалhан тэрэниие
бодхобо.
Эсэгын сэдьхэл уяржа,
Энгэр соогоо багтанагүй.
Эсэгэтэйнь хүбүүгээ
харахадаа,
Эхэшье үгөө барабагүй.
Дулаахан гэртээ орожо,
Дуугайхан эсэгэ hууна.
Ахала гэтэн дүүнэрынь
Абяагүйхэнүүд баяртай.
Түлеэ залhаа оруулна,
Түлин галаа хүүюулнэ.
Абяа аниргүй эжынь
Алагшанаа hаахаа гараха,
Шуран дуhалнуудые
бүүюулнэ.
Шуухиран hанаа алдана.
Үнсэн хибэдэhээл хибэнэ,
Үндэртэ бэгсэргэ hүхирнэ,
Янжамын байдал энэл
даа,
Ябтагүй түлеэндэл
элил даа.
Хэндэ гомдолоо
хэлэхэбши,
Хэниие гэмтэй гэхэбши?
Үринэрэйнгөө эсэгые
үлдэхэгүйш.
Үүдэнэй саана
түлхихэгүйш.
Эхын сэдьхэл нимгэн
даа,
Эмээлтэ мори
багтаахал даа.

ШҮДХЭР АБА ЕХЭ...

Шүдхэр аба
ехэ,
Шүргэ барихые
намай бү эльгэ.
Ондоо хүн
лагаа юм?
Олоhоншни
би гүб?
«Түрүүлэгшэмнайш даа»,
— гээд,
Түлхиhэн рууш ябаха
аргам үгы.
Түүд-нираад ябалам,
ошохогүйб.
Ажал ехэ: хоёр нара
холбохош.
Амаа ангайгаад,
хялайжал хэбтээ hаам,
«Амара даа», — гэхэгүй,
«Алеэл!» — гэжэ
собхорхош.
Гэргэдтэй гар наанаhаа
хэрэлдэжэ ябатараа,
Гэнтэ нэгэ
мэдэхэдэш,
Зосоохи гэр соом
зүрхэн бэшэ,
Золиг болошоод
байгуужан.
Шүргөө баряад
ерэхэдэш,
шүүмжэлэлээ хэлсүүжэмди.
Шүүдэр соогуур
гэшхэлхэдэ,
гоёл байба гэхэш.
Шангалаад ошоод
ерыш даа.
Шамда «нохойн
наадан» байхал даа,
Үhым өөдэнь
эльбэнгүй,
Үниинэйл иигэжэ
хэлэхэгүй.
Шүдхэр аба
ехэ,
Шүргөө барихаа
ошохо болоо сэхэ.

* * *

Үhэтэй болон арhан хубсаhа хибэндэ эдюулхэгүйн тулада папиросой тамхин нюдэгдэhэн перец хоёрые холижо худхаад пумаажан бүдөөр оёгдоhон туулмагхан соо хээд, гардероб соогоо үлгэжэрхихэ хэрэгтэй.

* * *

Телевизор дээрээ янза бүриин юумэ—ваза, лаампа болон бусад зүйл—бү табигты, муугаар харуулжа болохо.

* * *

Дабhанай ходолоо хуурай байхын тулада досоонь 2—3 барайгар хаяжархихада hайн байдаг.

* * *

Мёдтой амhарта соо хутага гү, али халбага бү орхигты. Металлhаа шанараа алдадаг, кислотанууд зосоонь байдаг шуу.

* * *

Уурал дээрэ шанагдаhан хартаабха «С» гэжэ витаминаа багаар (10—12 процент) гээдэг.

* * *

Бусалжа байhан уhанай ууралай бүри хүсэтэй болохын тула уhандань дабhа нэмэхэ хэрэгтэй.

* * *

Компот шанахадаа. үрэ жэмэсэйнь витаминай хосорхогүйн тулада тэрэнээ бусалжа байhан сироп руу хэhэн дээрэ. Сироп руугаа уридшалан лимоной шүүhэ хэhэн байгаа hаа, бүри hайн байха.

* * *

Хэрбээ компот соо хахад стакан улаан архи хэбэлтнай, амтаниинь улам hайн болохо.

* * *

Шанаhан халуун барайгараа гансата хүйтэн уhаар угаабалтнай, витаминайнь 50—60 процент хосорхо.

ҮБЭЛЭЙ ОИ СОО

ШОГ

ХАСУУРИ ОЛОХЫН ТУЛА

Залхагар томо бэетэйдээ нютагайнгаа зоной дунда Зантуу гэжэ ара нэрээр алдаршаhан Шагдар Шэнэ жэлэй болохоhоо хэдэн үдэр урдахана хаяа хадхажа hуудаг Радна хүршындөө оробо ха.

—Шэнэ жэлэй хасуури ойдо отолхонь хорюултай болобо. Эндэмнай дэлгүүр дээрэшье гаргахагүй, магазиндашье худалдаха бэшэ, — гэжэ Шагдар хэдэн үдэр тэрэниие зобооhон досоохи муулараа Раднада хэлэбэ.

Халтад гэхэдээл, хүниие гасаалхые оролдодог Радна хүршэнь:

—Пластмассаар хэhэн хүжэ ногоохон хасуури стол дээрээ табижархиоужабди, үмхирхэ. хагдархашье бэшэ,—гэжэ хэлэн гээд, хүршынгээ дурые бүрил гутаажархиба.

—Хая саашань! Тоолхогүй юумэ хэлэгшэбши. Хоохон ёhолол болоhон, бэеэ мэхэлhэн юумэнүүд дэншье олошоршоо,—гэжэ Шагдар олон табые тоолоjо эхилбэ. Хажуу талын хүнэй шэхэндэ дуулгахааршье бэшэ аймшагтан зоригтой үгэнүүд хэлэгдэжэ, хуулита болоhон ёhо заншалнууд уг унгяараа хэлбэлзэhэн мэтэ байба.

— Шэнэ жэлые угталган гээшэмнай, шиниихеэр, байгаалида мухар шүтэлгэ болоно аалтай? — гэжэ нүхэрэйнгөө тойруу бодолые ойлгожо ядахадаа Радна hөөргэдөөд үзэбэ.

— Ээ, энэшни юртэмсэ дэлхэйн хуулита ёhо жама ааб даа, — гэн, Шагдар долёобор хургаяа ёдойлгобо. — Хуулита ёhо жама! Алтан дэлхэйтэеэ мүнхэ нараяа тойрожо. нэгэ гортиг хэбэ гээшэбди. 365 хоногой туршада.

— Үлүү үдэртэй жэлдэ,— гэбэ Радна.

— Үлүү, дутуушье hаань, декабриин 31-нэй hүни эгээл тэнгээр, — гэжэ Шагдар үгыень таhа дүүрэбэ. — Тодорхойлон хэлэхэдэ, hүниин 12 сагта дэлхэймнай нараяа эгсэ нэгэ тойробо гээшэ.

— Яахадаа заал hаа, декабриин 31-дэ тэрэнь болохо юм? — гэжэ Радна гайхаhан мэтэ шэг үзүүлбэ.

— «Яахадаа, яахадаа»... Яагаа ойлгосоор тулюур хүмши, — гээд Шагдар гал дээрэ бусалжа байhан шүлэнэй томо тогооной хабтагар ехэ хабхагые зүүн гартаа абаба. Тэрэнээ хүршэдөо харуулаад:

— Энэмнай наран гэлэй. — гэбэ.

hүүлээрнь иишэ тиишэ юумэ бэдэрэн харааша лаад, эдеэнэй стол дээрэhээ нүсэхэгэр томо бүүлхэ хилээмэ баруун гартаа барижа:

Энэмнай дэхэймнай,— гэбэ.

Шагдар Раднаhаа нюдөө hалгаангүй хаража, баруун гартаа бариhан хилээмэсээ зүүн гартахи хабхагаа тойруулан дүхэриг хүүлэбэ.

— Ойлгобо гүш? Энэш иигэхэдээ нэгэ жэл үнгэрбэ гээшэ.

— Үгы, теэд...

Шагдар үшөө дахин булашаяа шүлэнэй тогооной хабхаг тойруулба.

— Иигээд лэ дэлхэймнай нараяа тойрожо. гортиг хэхэдэнь, эгсэ нэгэ жэл үнгэрбэ гээшэ. Одоол ойлгобо гүбши даа? — гэжэ Шагдар хүлэршэhэн духаяа хамсыгаараа аршаба.

— Үгы, яахадаа заал hаа декабриин 31-нэй, тэрэ мүртөө hүниин тэбхэр 12 сагта тэрэ гортигынь хүсэлдэхэ болоо юм? — гэжэ Радна асуужархиба.

Шагдар Радна хүршэеэ гэнтэ таниhандал, нюдөө ехээр бэлтылгээд, хэлэхэ үгэеэ оложо ядан ээрэшэбэ.

— Гортиг, сахариг гэдэгүүднай эхи hүүлгүй түб тухэреэхэнүүд юумэн бэшэ аал? — гэжэ Радна гэнэн хонгор нюдөөр Шагдарайнгаа урдаhаа гэгэшоод байба.

—Эндэшни мээл шамайе... Энэ бариhан «дэлхэйгээрээ» шэхэрүүшни буулгажархиhайб, — гэжэ зэд тогоон шэнги нюурынь бүри шад улайшаба.

—Барилши, энэ «Нара»,— гээд Раднынгаа гарта томо хара хабхагаа тэрэ барюулба. Тиигэhэнэй удаа мүнөөхи хилээмэеэ Радnын гартахи хабхагые нара зүб дабшуулан тойруулба.

— Жэл болобо гэхые ойлгобо гүш? — гээд, Шагдар hүроотэй муухай нюдөөр Раднаяа шэртэбэ.

— Декабриин 31-дэ бэшэ, жэшээнь, июлиин 1-дэ газарай гортигтой хүсэдэг hаань.., — гэжэ Радnын дуугаран гэхэтэй зэргэ, үшөөл халуухан зандаа шаб шараhан бүүлхэ толгойдонь буушаба.

— Залги, энэ газараа!

— Аа, тиигэхэбши... Га-

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2. 54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-25, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-60-91, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта —2-69-58, культуры и школ —2-60-21, информации —2-34-05, переводов —2-54-93, писем и селькоров —2-67-81, корректорская —2-25-41, машинное бюро —2-57-63, фотолаборатория—2-33-61, отдел объявлений — 2-65-54.